

Innehållsförteckning

Inledning	5
För ett säkrare samhälle.....	5
Räddningstjänst i siffror	5
Kommunal räddningstjänst	6
Program för statistikförsörjning	6
Statistik om räddningstjänstens utformning.....	6
Statistikproduktion.....	6
Insatsstatistik	7
Insatsrapport -96	7
Statistikproduktion.....	7
Vad fångar insatsstatistiken?	7
Insatsrapport -05	8
Den kommunala räddningstjänstens utformning	9
Samverkan	9
Beredskap	9
Kompetenser i räddningsstyrkor	10
Insattider till bostadbebyggelse	10
Förebyggande insatser, brandsyn och övrig tillsyn	11
Kostnaden för den kommunala räddningstjänsten	11
Ersättning för kommunala räddningstjänstkostnader	11
Den kommunala räddningstjänstens insatser	12
Vilka olyckor inträffar?	13
När inträffar olyckor?	15
Skadeomfattning.....	16
Första hjälpen av räddningstjänsten	17
Brand i byggnad	18
Var och varför uppstår bränder?	19
Brand i bostad	20
Brand i allmän byggnad	21
Brand i industri	22
Brandens omfattning.....	23
Skadeomfattning.....	23
Egendomsskador	24
Antal egendomsskador	26
Räddningstjänstens åtgärder	28
Automatiska brandlarm	29
Automatiska släcksystem	31
Brand ej i byggnad	32
Var och varför uppstår bränder?	32
Bränder i skog och mark	34

Trafikolyckor	36
Var och när kallas räddningstjänsten?	36
Skadeomfattning.....	36
Räddningstjänstens åtgärder	37
Drunkning-/ tillbud	38
Var inträffar olyckor?.....	38
Skadeomfattning.....	38
Räddningstjänstens åtgärder.....	38
Utsläpp av farligt ämne	39
Olika typer av utsläpp	39
Räddningstjänstens åtgärder.....	40
Statlig räddningstjänst	41
Flygräddning	41
Fjällräddning	42
Sjöräddning	42
Efterforskning av försvunna personer i andra fall.....	44
Miljöräddning till sjöss	45
Kostnader för räddningstjänst respektive sanering i samband med oljeutsläpp.....	46

Tabellbilagan

Inledning

För ett säkrare samhälle

Räddningsverkets uppdrag är att arbeta med olycks- och skadeförebyggande åtgärder för att skydda människors liv, säkerhet och hälsa. Vidare arbetar verket för att förhindra och begränsa skador på egendom och miljö. Målet är att antalet olyckor ska minska och att konsekvenserna ska minimeras genom ett systematiskt säkerhetsarbete och effektiva förebyggande åtgärder.

Ingen enskild aktör råder själv över säkerhetsfrågorna utan det krävs att vi tillsammans utvecklar säkerhetsarbetet. Verkets ambition är att åstadkomma ett effektivt säkerhetsarbete genom ett gemensamt lärande från skador och tillbud.

Faktaunderlag och analyser av olycks- och skadeutvecklingen är en förutsättning för ett säkerhetsarbete som leder till ständig förbättring. Räddningsverket tillhandahåller därför ett antal statistiska produkter, däribland denna rapport. Ytterligare information om Räddningsverkets statistiska produkter finns på www.srv.se.

Den 1 januari 2004 trädde lagen om skydd mot olyckor (2003:778) i kraft. Lagen innehåller bestämmelser om de åtgärder som stat och kommun ska vidta till skydd mot olyckor och ersätter den tidigare räddningstjänstlagen.

Detaljregleringen av den kommunala räddningstjänsten har minskats i förhållande till tidigare lagstiftning. I lagen anges övergripande nationella mål för verksamheten skydd mot olyckor. Övriga verksamhetsmål ska kommunerna själva formulera utifrån den lokala riskbilden. Enligt lagen ska kommunen utarbeta handlingsprogram för skydd mot olyckor. Tillgång till statistik är en av förutsättningarna för att kunna arbeta målstyrt och med kontinuerlig uppföljning och utvärdering av åtgärder för skydd mot olyckor. De statistiska sammanställningarna på riksnivå i denna rapport tillsammans med statistik på kommunnivå ger en grund för målstyrning utifrån lagens intentioner.

Räddningstjänst i siffror

Detta är den åttonde årsrapporten med beskrivande statistik om den svenska räddningstjänstens utformning och insatser. Statistiken bygger på uppgifter som de kommunala och statliga räddningstjänsterna har lämnat till Räddningsverket. För första gången är underlaget från landets kommuner inte helt komplett, då Ekerö, utanför Stockholm, inte lämnat in sina insatsrapporter för bearbetning. Räddningstjänsternas uppgifter kompletteras med statistik från Statistiska Centralbyrån (SCB), Sveriges Försäkringsförbund, Vägverket och Svenska Livräddningssällskapet.

De flesta uppgifter i denna rapport avser år 2003. I texten hänvisas ibland till den då gällande räddningstjänstlagen (RäL).

I denna rapport redovisas de flesta tabeller på riksnivå i tabellbilagan. Tabeller redovisas i mer detaljerade nivåer, till exempel län och kommun, på Räddningsverkets webbplats, www.srv.se, och i RIB (Integrerat beslutsstöd för skydd mot olyckor). RIB finns på CD och kan beställas från Räddningsverkets publikationsservice.

Kommunal räddningstjänst

Program för statistikförsörjning

Räddningsverket gav 1993 SCB i uppdrag att utarbeta ett statistikförsörjningsprogram för räddningstjänstsektorn. Arbetet leddes av en projektgrupp bestående av representanter för Svenska kommunförbundet, Svenska brandförsvarsföreningen (nu Svenska Brandskyddsföreningen), Svenska brandbefälens riksförbund, länsstyrelserna, Räddningsverket och SCB.

I programmet, som presenterades i maj 1995, föreslogs uppbyggnad av ett statistikproduktionsystem som omfattade:

- Statistik om den kommunala räddningstjänstens utformning
- Insatsdata från den kommunala räddningstjänsten
- Insatssammanställning från statlig räddningstjänst
- Skadebelopp från försäkringsbolagen
- Statistik- och registeruppgifter från SCB
- Statistik från andra myndigheter
- Uppgifter från enkäter till allmänhet och företag

Statistik om räddningstjänstens utformning

Statistikproduktion

Uppgifter om den kommunala räddningstjänstens utformning delas in i två områden:

- Alla kommuner ska, enligt 21 § Räl, ha en räddningstjänstplan som innehåller uppgifter om räddningsskårens organisation och beredskap liksom en rad fakta av teknisk karaktär. Räddningsverket lagrar uppgifter från alla räddningstjänstplaner i en databas - DART.
- Från och med 1996 sker en årlig uppföljning av kommunernas tillämpning av vissa bestämmelser i räddningstjänstlagstiftningen. Länsstyrelserna inhämtar aktuella uppgifter från kommunerna som en del av sin tillsynsverksamhet. Uppgiftsinhämtningen omfattar följande områden:
  - Brandsyn
  - Sotning med tillhörande kontroll av brandskyddet
  - Övrig tillsyn enligt 54 § Räl
  - Tillsyn av anläggningar enligt 43 § Räl
  - Totalt arbete för brandsyn, övrig tillsyn, tillsyn av 43 § anläggningar och andra förebyggande insatser
  - Riskhantering, riskinventering och riskanalys
  - Planering
  - Insatstider
  - Information till kommuninvånarna enligt 22 § Räl

Uppgifter från DART och länsstyrelsernas tillsynsverksamhet redovisas årligen i en rapport, *Kommunal räddningstjänst 2003 - en lägesredovisning*, som går att hämta på Räddningsverkets webbplats under Tillsyn.

Insatsstatistik

Insatsrapport -96

En insatsrapport, gemensam för alla räddningstjänster, utarbetades under åren 1994-1995, tillsammans med en handledning där begreppen definieras (Best nr U29-507/97). Efter en landsomfattande utbildning började den nya blanketten att användas i januari 1996.

Insatsrapport -96 innehåller nio sidor med en huvuddel på tre sidor och tilläggsdelar som ska användas vid följande olyckstyper:

- Automatlarm, ej brand
- Brand i byggnad
- Brand ej i byggnad
- Trafikolycka
- Drunkning/drunkningstillbud
- Utsläpp av farligt ämne

Huvuddelen, som alltid ska fyllas i, efterfrågar grundläggande uppgifter om händelsen, som till exempel skadeplats, tidpunkt, insatta styrkor, eventuella personskador och insatsbeskrivning i ord. Tilläggsdelarna innefattar mer detaljerade uppgifter om vad som brunnit eller skadats samt om räddningstjänstens åtgärder.

Statistikproduktion

Direkt efter varje insats skriver räddningsledaren en insatsrapport i något av de tre förekommande datorstöden för kommunal räddningstjänst (Alamos, Core, Ikaros).

I början av varje månad skickar räddningstjänstens statistksamordnare underlaget från föregående månad till SCB för bearbetning.

Insatsdata kvalitetssäkras i tre led. Räddningstjänstens datorstöd utgör det första och viktigaste ledet i kvalitetssäkringen. Alla tre datorstöd innehåller logiska kontroller som förhindrar de vanligaste felen redan när insatsrapporten skrivs. När en räddningstjänsts underlag kommer till SCB kontrolleras datakvaliteten i det inskickade materialet. Om allvarliga brister upptäcks vid granskningen meddelas den berörda räddningstjänsten om detta i den månatliga återkopplingen avseende kvaliteten på de inlämnade insatsrapporterna. Räddningstjänsten får då möjlighet att korrigera felaktigheter i underlaget. Under februari/mars kontrollerar Räddningsverket hela det föregående årets underlag och stämmer vid behov av med berörda uppgiftslämnare. Därefter läses databasen för produktion av årets insatsstatistik. Statistiktabeller produceras på riks-, läns-, kommun- och brandstationsnivå. De flesta tabeller redovisas på riksnivå i tabellbilagan till denna årsbok och på Räddningsverkets webbplats. Dessa, tillsammans med tabellerna på mer detaljerade nivåer, är dessutom tillgängliga i RIB.

Vad fångar insatsstatistiken?

Det är viktigt att komma ihåg att den statistik som här presenteras bygger på uppgifter från den kommunala räddningstjänstens insatsrapporter. Helhetsbild över ett problemområde kan inte fås om det endast betraktas ur ett räddningstjänstperspektiv. Ett exempel på detta är de många bränder som inte ger upphov till en räddningsinsats och som därför inte fångas i en statistik baserad på räddningstjänstens insatsrapporter. Därför måste insatsstatistiken kompletteras med andra informationskällor, framförallt enkätundersökningar och försäkringsbolagens skadestatistik. Räddningsverket har låtit genomföra två enkätundersökningar för att få en uppfattning om hur stor andel av alla bostadsbränder som rapporteras genom räddningstjänsternas insats-

rapporter. Av resultaten framgår att minst varannan bostadsbrand inte leder till en insats av räddningstjänsten (rapporten *Vill du bidra till ett säkrare samhälle? - resultat från en undersökning om bränder och brandskydd i hemmet*, SCB, 2001). Brand definierades i undersökningen som "eld som man inte har kontroll över och som medför skada".

Hur stor andel av det totala antalet olyckor som täcks av den kommunala räddningstjänstens insatser varierar från olyckstyp till olyckstyp. Till exempel har olika kommuner olika riktlinjer för utlarmning vid vägtrafikolyckor.

Insatsrapport -05

Den 1 juli 2004 trädde lagen om skydd mot olyckor (2003:778) i kraft. Detta har medfört ett behov av revidering i insatsrapporten. En arbetsgrupp bestående av representanter för Räddningsverket och räddningstjänster har gått igenom rapportens utformning och inkomna förslag på förändringar. Utmaningen för gruppen har varit att förbättra insatsrapporten utan att förstöra kontinuiteten i statistiken, vilket skulle försvåra en uppföljning och utvärdering av arbetet med skydd mot olyckor.

Den reviderade insatsrapporten ser i stort ut som den gjort tidigare men med några förtydligande kring räddningstjänstens ingripande samt anpassningar till bestämmelser i den nya lagen om dokumentation och olycksundersökning. Därutöver har några små ändringar införts utifrån åtta års erfarenheter med Insatsrapport -96. Enligt planeringen införs den reviderade insatsrapporten i kommunal räddningstjänst den 1 januari 2005.

Den kommunala räddningstjänstens utformning

Samverkan

Antalet kommunalförbund inom räddningstjänsten ökar successivt. I slutet av 2003 ingick 88 av landets 290 kommuner i 25 olika kommunalförbund. Totalt fanns det i slutet av året 227 räddningstjänstkommuner som omfattar antingen en enskild kommun eller ett kommunalförbund för räddningstjänstens verksamhet. I tabellbilagans *tabell 200* framgår vilka kommunalförbund som finns samt vilka kommuner som ingår i dessa. Förutom kommunalförbunden har ett antal kommuner slutit civilrättsliga avtal om samverkan i räddningstjänstfrågor. Ett flertal av dessa organisationer sköter också sin insatsrapportering gemensamt.

Beredskap

Brandstationer och räddningsstyrkor

Vid utgången av 2002 fanns det enligt kommunernas räddningstjänstplaner 736 brandstationer med en eller flera räddningsstyrkor i beredskap. Räddningsstyrkor består av befäl och övrig personal som ständigt ska finnas för utryckning med en angiven anspänningstid. Följande tabell ger en bild av hur räddningskårerna är organiserade i Sverige.

Tabell 1

Räddningsstyrkornas storlek och anspänningstid, vardagar-dagtid, 2002-12-31

Antal man i styrkan	Anspänningstid i minuter											Totalt antal styrkor med viss storlek	Andel (%)
	1	1,5	4	5	6	7	8	9	10	15	16		
1	1	2		9	3	1			2	1	1	20	2,4
2			1	18	5	3	2		2			31	3,8
3		3		72	14	9	11	1	7			117	14,3
4		4	2	45	9	3	9		3			75	9,2
5	1	53	6	233	64	5	10		3			375	45,9
6		31	3	62	6	1	2					105	12,9
7		11	2	26	4							43	5,3
8	1	16		5								22	2,7
9		13	1	1								15	1,8
10		4										4	0,5
11		2		1								3	0,4
12		3										3	0,4
13		2										2	0,2
14		1										1	0,1
19		1										1	0,1
Totalt antal styrkor med viss anspänningstid	3	146	15	472	105	22	34	1	17	1	1	817	100
Andel (%)	0,4	17,9	1,8	57,8	12,9	2,7	4,2	0,1	2,1	0,1	0,1	100	

Källa: DART, Räddningsverket.

För att kunna sammanställa tabellen ovan har det varit nödvändigt att definiera vad en räddningsstyrka är. I denna tabell utgörs en räddningsstyrka av de personer, oavsett om de är räddningsledare, övrigt befäl eller brandmän, som tjänstgör på samma station och har samma anspänningstid. Detta innebär att den faktor som avgör styrkans storlek är att alla som ingår i styrkan kan förväntas rycka ut samtidigt från samma station.

Totalt ingick under vardagar dagtid 4 018 personer i räddningsstyrkorna under slutet av 2002. Utöver denna personal har flertalet kommuner tillgång till ”högre befäl i beredskap”. Av tabellbilagans *tabell 232* framgår hur räddningsstyrkorna organiseras i räddningstjänstkommunerna.

Kompetenser i räddningsstyrkorna

Kommunernas räddningstjänstplaner innehåller även uppgifter om de olika personalkategorier som finns för första utryckning i räddningsstyrkorna.

Tabell 2

Personal i räddningsstyrkor, vardagar dagtid

Utbildningskategori	1997-12-31	1998-12-31	1999-12-31	2000-12-31	2001-12-31	2002-12-31
Brandingenjör	4	4	4	4	4	4
Brandmästare	134	136	130	127	128	125
Brandförman-Heltid	136	135	134	130	128	129
Brandman-Heltid	705	704	701	700	701	706
Brandförman-Deltid	673	672	669	665	660	658
Brandman-Deltid	2 462	2 439	2 418	2 415	2 402	2 371
Övrigt	18	21	21	26	25	25
Totalt	4 132	4 111	4 077	4 067	4 048	4 018

Källa: DART, Räddningsverket.

Insatstider till bostadsbebyggelse

Räddningstjänstlagen anger att räddningstjänsten ska planeras och organiseras så att räddningsinsatserna kan påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt. Kommunens riskbild och ambition för säkerhetsnivån utgör grund för hur räddningstjänsten utformas. Dimensioneringsregler eller absoluta mätmetoder för att beskriva kommunens beredskap saknas.

Ett sätt att mäta servicegraden ur ett medborgarperspektiv är att ange hur stor del av befolkningen i bostadsbebyggelse som normalt nås av räddningsinsats inom viss tid. Enligt årets redovisning av länsstyrelsernas tillsynsverksamhet nås 78 procent av befolkningen med en första räddningsinsats inom tio minuter, 95 procent nås inom 20 minuter och 99 procent inom 30 minuter. Motsvarande siffror för en rökdykarinsats är; 75 procent inom tio minuter, 94 procent inom 20 minuter och 99 procent inom 30 minuter.

Förebyggande insatser, brandsyn och övrig tillsyn

Varje kommun ska, enligt räddningstjänstlagen, svara för att åtgärder vidtas inom kommunen så att bränder och skador till följd av bränder förebyggs. Kommunen ska också främja annan olycks- och skadeförebyggande verksamhet i kommunen.

Enligt redovisningen från länsstyrelsernas tillsynsverksamhet uppskattas den totala tid som åtgått för det skade- och olycksförebyggande arbetet under 2002 till 617 manår, vilket är likvärdigt med året innan då motsvarande tid var 621 manår. I det skade- och olycksförebyggande arbetet ingår till exempel brandsyn, övrig tillsyn enligt räddningstjänstlagen och lagen om brandfarliga och explosiva varor, extern utbildning och information samt råd och stöd. Extern utbildning och information står för drygt 40 procent av det skade- och olycksförebyggande arbetet.

Kostnaden för den kommunala räddningstjänsten

Nettokostnaden för svensk räddningstjänst verksamhet uppgick 2003 till 5 041 miljoner kronor (*Kommunernas finanser 2003, SCB*). Motsvarande siffra för 2002 var 4 789 miljoner kronor.

Ersättning för kommunala räddningstjänstkostnader

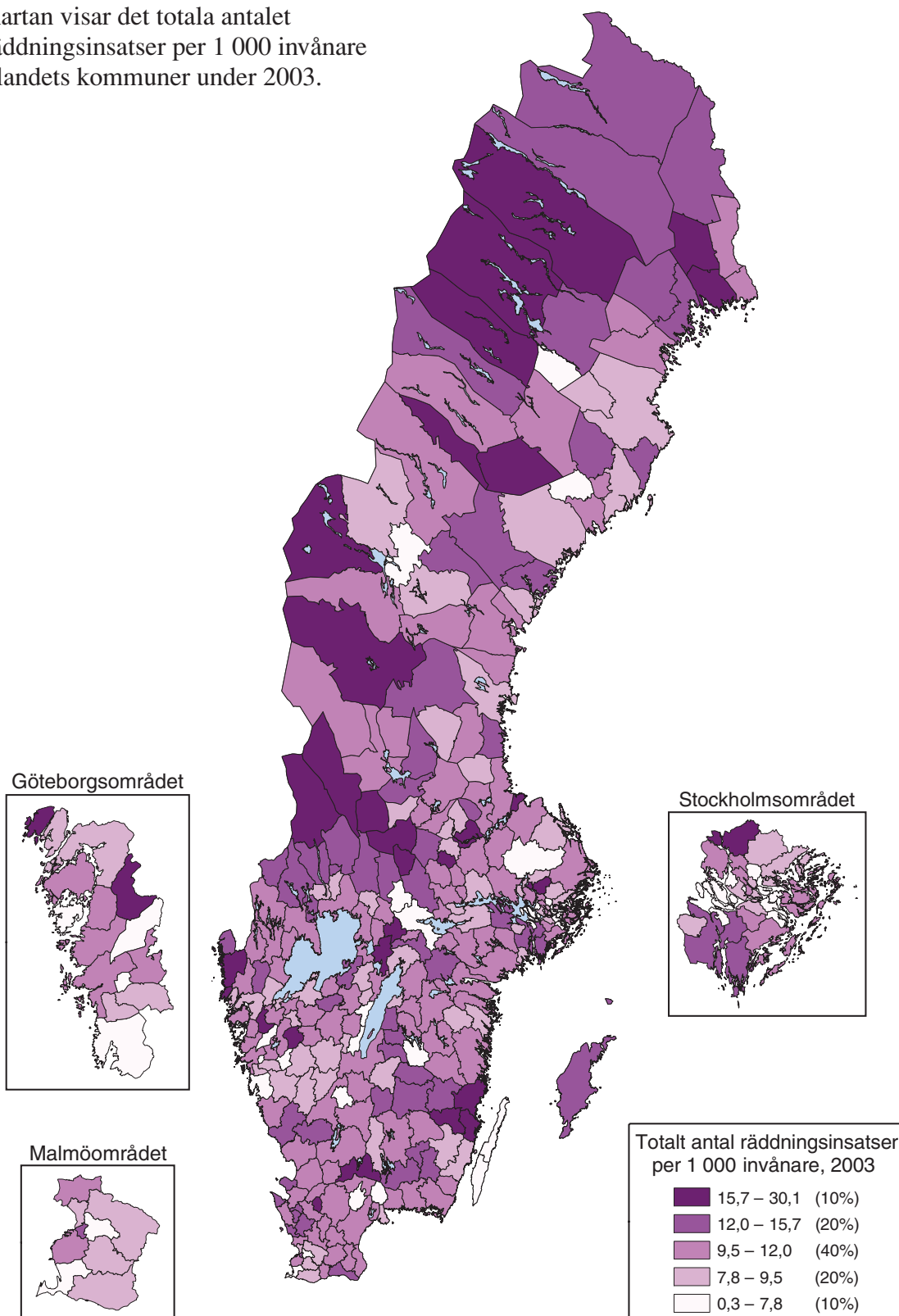
Kommunen har enligt 37 § räddningstjänstlagen rätt till ersättning av staten om en räddningsinsats i kommunal räddningstjänst har medfört betydande kostnader. Ersättning ges för den del av kostnaden som överstiger kommunens självrisk. Självrisk fastställs av regeringen och motsvarar 0,02 procent av det sammanlagda skatteunderlaget som står till kommunens förfogande året före det år då kostnaden uppkommit.

Under 2003 beslutade Räddningsverket med stöd av 37 § räddningstjänstlagen om ersättning till kommuner uppgående till 6,1 miljoner kronor. Detta är ett förhållandevis lågt utfall då den genomsnittliga ersättningen per år under perioden 1986-2003 uppgår till cirka 11,8 miljoner kronor. Totalt erhöll sju kommuner ersättning under 2003.

Den största enskilda ersättningen under 2003 avsåg Robertsfors kommun, cirka 2,1 miljoner kronor, med anledning av räddningsinsats vid skogsbrand.

Den kommunala räddningstjänstens insatser

Kartan visar det totala antalet räddningsinsatser per 1 000 invånare i landets kommuner under 2003.

Källa: Insatsstatistik 2003, Räddningsverket.

Vilka olyckor inträffar?

Totalt genomfördes 93 165 räddningsinsatser under 2003, vilket är en liten ökning från året innan då det genomfördes 92 692 insatser.

Antalet utryckningar till *brand i byggnad* ligger fortfarande relativt jämnt. Under 2003 ryckte räddningstjänsten ut till 11 050 bränder. Motsvarande siffra för 2002 var 10 735.

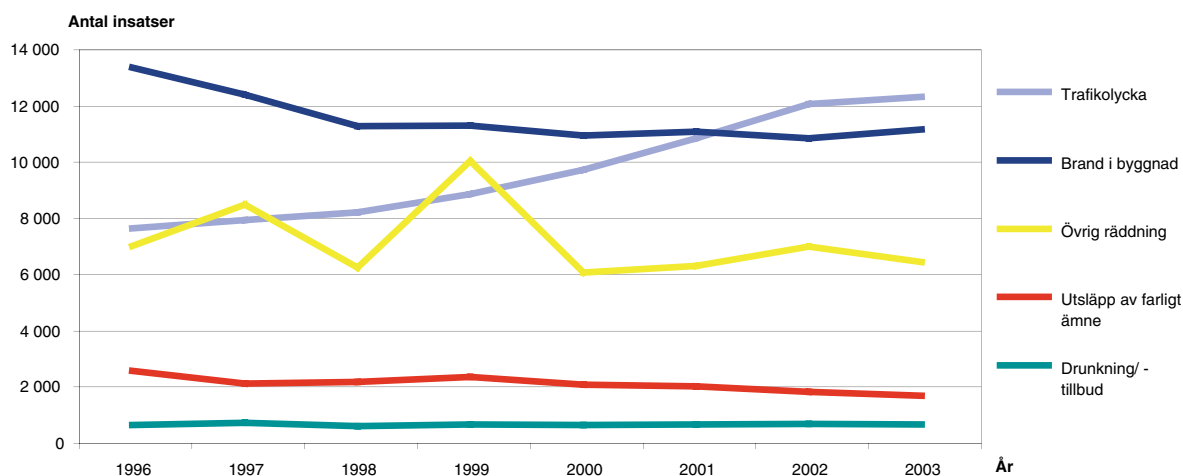
Antalet räddningsinsatser till *trafikolyckor* har ökat för åttonde året i rad och ligger nu 62 procent högre än 1996. Anmärkningsvärt är att sedan tre år tillbaka görs fler räddningsinsatser till *trafikolycka* än till *brand i byggnad*.

Olyckstypen *automatlarm, ej brand* är fortfarande den överlägset vanligaste utryckningsorsaken. Under 2003 larmades räddningstjänsten till 33 077 *automatlarm, ej brand*. Det är dock ungefär 1 000 färre än för år 2002.

Diagram 1 och 2 visar hur räddningsinsatserna under 1996-2003 fördelat sig på olika olyckstyper.

Diagram 1

Antal räddningsinsatser per olyckstyp, riket, 1996-2003

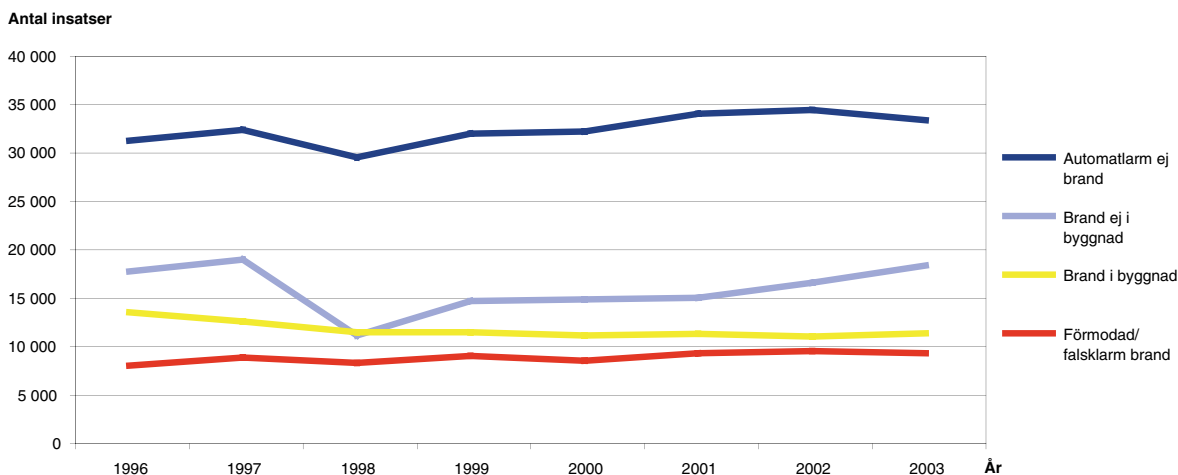

Totalt antal räddningsinsatser 1996 = 88 635, 1997 = 91 403, 1998 = 77 079, 1999 = 88 515, 2000 = 84 852, 2001 = 89 133, 2002 = 92 692, 2003 = 93 165

Källa: Insatsstatistik 1996-2003, Räddningsverket.

Diagram 2

Antal räddningsinsatser per olyckstyp, riket, 1996-2003

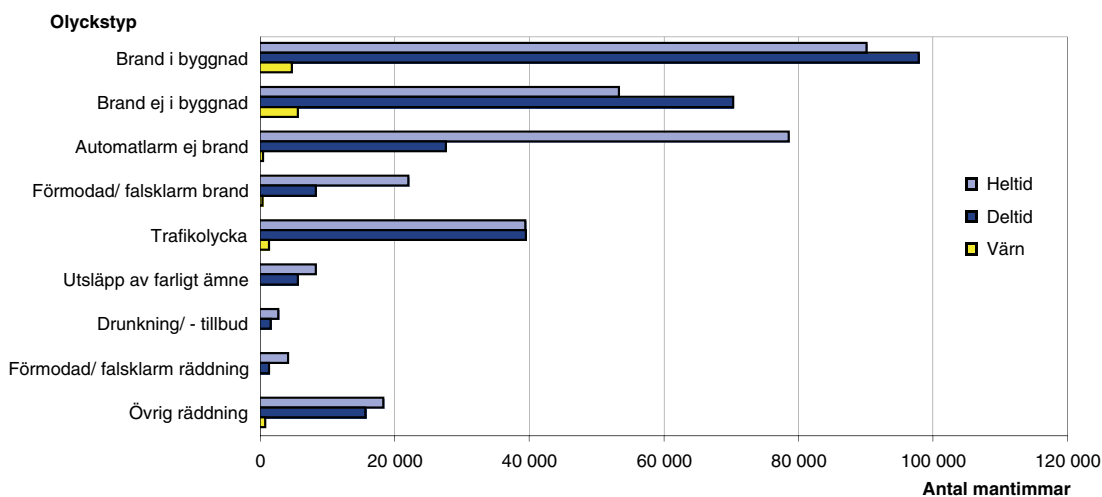
Totalt antal räddningsinsatser 1996 = 88 635, 1997 = 91 403, 1998 = 77 079, 1999 = 88 515, 2000 = 84 852, 2001 = 89 133, 2002 = 92 692, 2003 = 93 165

Källa: Insatsstatistik 1996-2003, Räddningsverket.

En uppfattning om resursåtgången vid dessa räddningsinsatser kan fås genom att studera antal mantimmar. I diagram 3 framgår hur dessa mantimmar fördelat sig på olika olyckstyper samt på heltidsanställda, deltidsanställda eller värn.

Diagram 3

Antal mantimmar vid räddningsinsatser, per olyckstyp, riket, 2003

Totalt antal mantimmar för räddningsinsatser av räddningstjänsten 2002, heltid = 318 192, deltid = 269 050 och värn = 14 170

Källa: Insatsstatistik 2003, Räddningsverket.

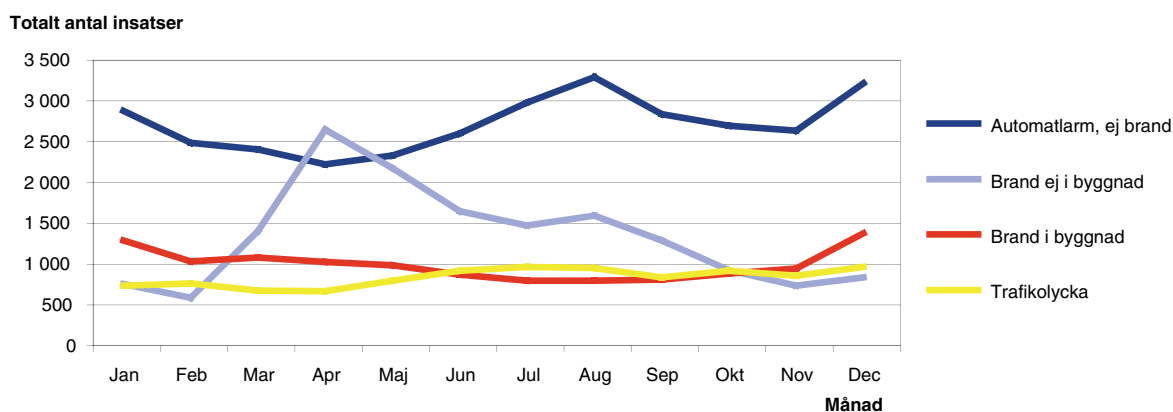
När inträffar olyckor?

De olyckor som medför räddningsinsatser inträffar under olika tider på året och med olika frekvens under dygnets timmar. I diagram 4 visas hur de vanligaste olyckstyperna fördelat sig på årets månader under 1996-2003. Insatserna till *automatlarm, ej brand* är mest frekventa under augusti och december. Insatser till *brand ej i byggnad* visar en markant topp i april. Byggnadsbränder är något mer frekventa under de kallare månaderna, med toppar i december och januari.

Studerar man olycksorsakerna till respektive olyckstyp kan man se att uppgången under december för *automatlarm, ej brand* kan bero på ökad användning av levande ljus. Orsaken *eldning av gräs* bidrar starkt till uppgången under april för *brand ej i byggnad* medan *soteld* är den vanligaste orsaken till insatser i kategorin *brand i byggnad* under de kallare månaderna.

Diagram 4

Antal räddningsinsatser i snitt per månad, riket, 1996-2003

Källa: Insatsstatistik 1996-2003, Räddningsverket.

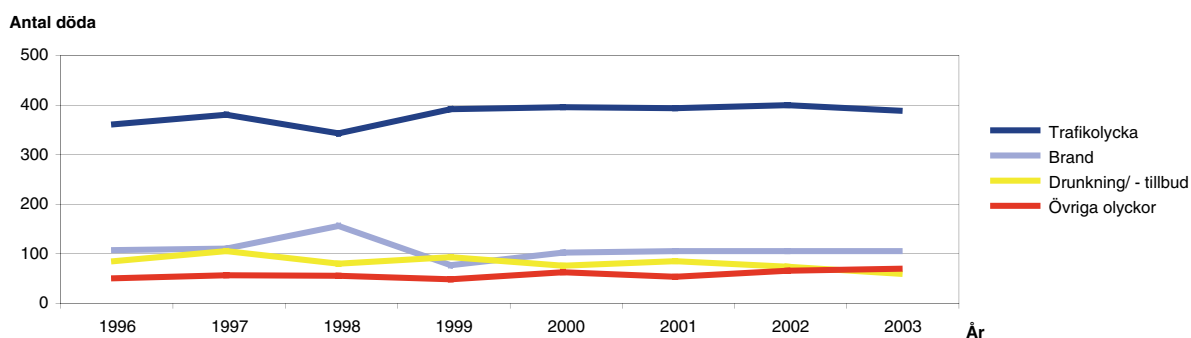
Skadeomfattning

Antal insatser och resursåtgången säger bara en del om hur allvarliga olyckorna är. För att ge ytterligare en aspekt på allvarlighetsgraden kan man studera hur många personer som omkommer eller drabbas av någon form av skada vid respektive olycka.

Statistiken redovisar endast de personskador som inträffat i samband med en räddningsinsats. En person redovisas som död endast om räddningsledaren med säkerhet kan fastställa det vid ifyllande av insatsrapporten. Sammantaget medför detta en underskattning av antal döda och skadade. I diagram 5 visas de tre olyckstyper som medfört flest döda samt det totala antalet döda för övriga olyckstyper i samband med räddningsinsatser under 1996-2003. Den faktiska bilden över antal döda återfinns under avsnitten *dödsbränder*, *trafikolyckor* samt *drunkning* längre fram i rapporten.

Diagram 5

Antal döda per olyckstyp, olyckor som krävt räddningsinsatser, 1996-2003

Totalt antal döda vid olyckor som krävt räddningsinsatser 1996 = 580, 1997 = 628, 1998 = 611, 1999 = 586, 2000 = 612, 2001 = 613, 2002 = 621, 2003 = 599

Källa: Insatsstatistik 1996-2003, Räddningsverket.

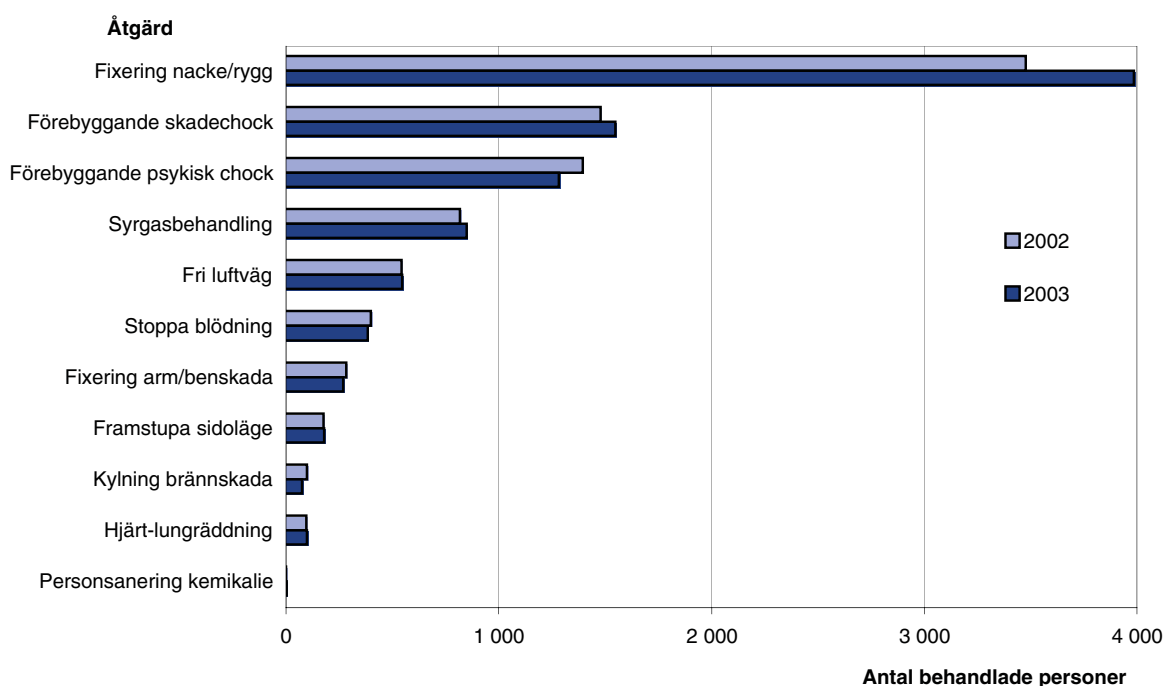
Första hjälpen av räddningstjänsten

Ibland måste räddningstjänstpersonal vidta åtgärder för att förebygga eller begränsa personskador. I diagram 6 nedan redovisas enbart de åtgärder som görs i samband med räddningsinsatser och således inte åtgärder vid akuta sjukvårdslarm då dessa inte räknas som räddningstjänst. Räddningstjänstens åtgärder vid personskador får endast omfatta första hjälpen. Av de redovisade åtgärderna faller *syrgasbehandling* utanför denna kategori. *Syrgasbehandling* är en medicinsk åtgärd som kräver särskild utbildning och tillstånd från läkare. Det är idag en åtgärd som inte alla räddningstjänster får utföra.

Räddningstjänsten utförde under 2003 första hjälpen-åtgärder för akuta skador vid 3 934 olyckshändelser. Vid uttryckningar till *trafikolycka* behandlades 6 098 personer för akuta skador. Det är en ökning med cirka 400 personer från föregående år och med cirka 1 200 personer från 2001. Dessutom behandlades 339 personer för akuta skador i samband med bränder och 66 i samband med uttryckningar till *drunkning-/tillbud*.

Diagram 6

Räddningstjänstens vanligaste förstahjälpen-åtgärder mot akuta personskador, riket, 2002-2003

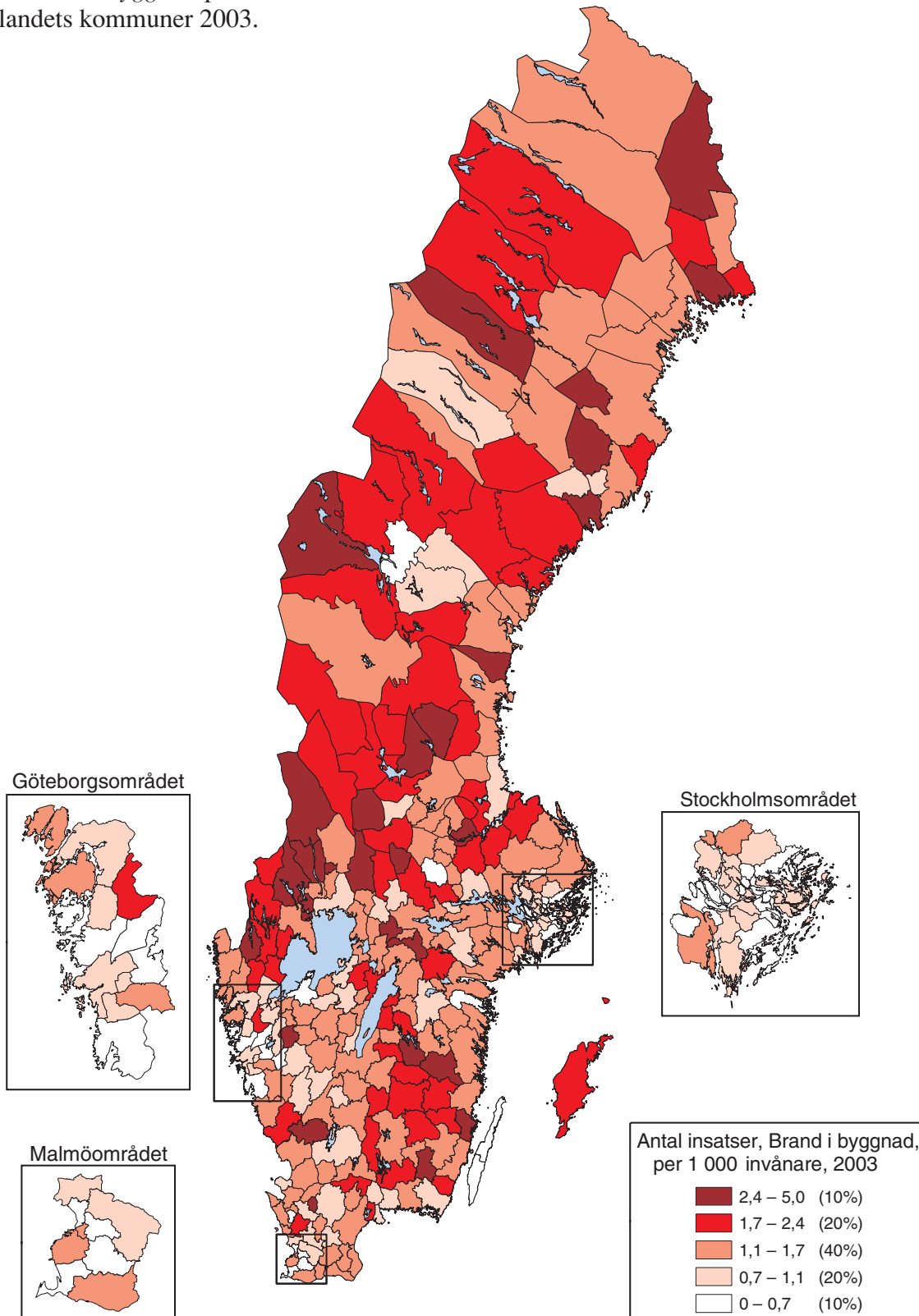

Totalt antal personer behandlade för akuta skador 2002 = 6 504, 2003 = 6 789

Källa: Insatsstatistik 2002-2003, Räddningsverket.

Brand i byggnad

Kartan visar det totala antalet räddningsinsatser vid *brand i byggnad* per 1 000 invånare i landets kommuner 2003.

Källa: *Insatsstatistik 2003, Räddningsverket.*

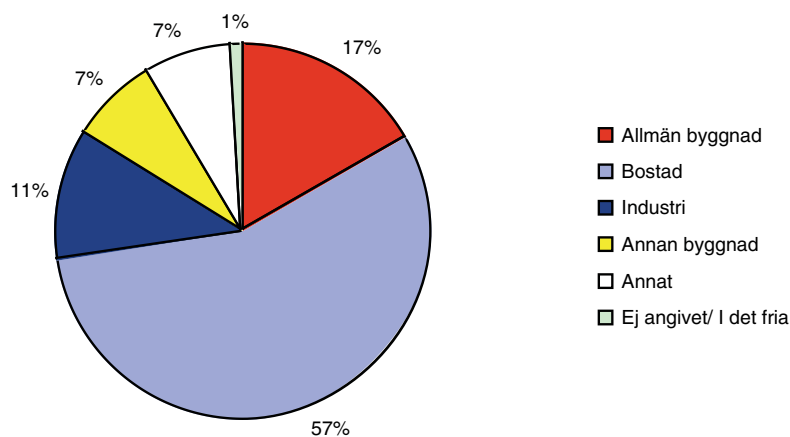
Var och varför uppstår bränder?

Antalet utryckningar till *brand i byggnad* ligger relativt konstant. Under 2003 kallades räddningstjänsten till 11 050 *brand i byggnad*. Det är en ökning från 10 735 sedan året innan. Då antalet bränder i andra objektstyper är oförändrade eller till och med ökar något fortsätter antalet bränder i *flerbostadshus* minska. Noteringen för 2003 var 2 652, vilket är en minskning med 24 procent sedan 1996. Fördelningen över olika objektsgrupper framgår av diagram 7.

I kategorin *allmän byggnad* ingår objektstyper som handel, olika vårdanläggningar, restauranger, hotell, skolor, idrottsanläggningar samt förvaltningsbyggnader. Annan byggnad består av objektstyper som bensinstationer, lantbruksbyggnader, byggnadsplatser, rivningshus och tunnlar.

Diagram 7

Räddningsinsatser, brand i byggnad, per objektgrupp, riket, 2003

Totalt antal räddningsinsatser brand i byggnad, 2003 = 11 050

Källa: Insatsstatistik 2003, Räddningsverket.

Brand i bostad

Sedan 2001 kallas räddningstjänsten oftare till bränder i *villa* än i *flerbostadshus*.

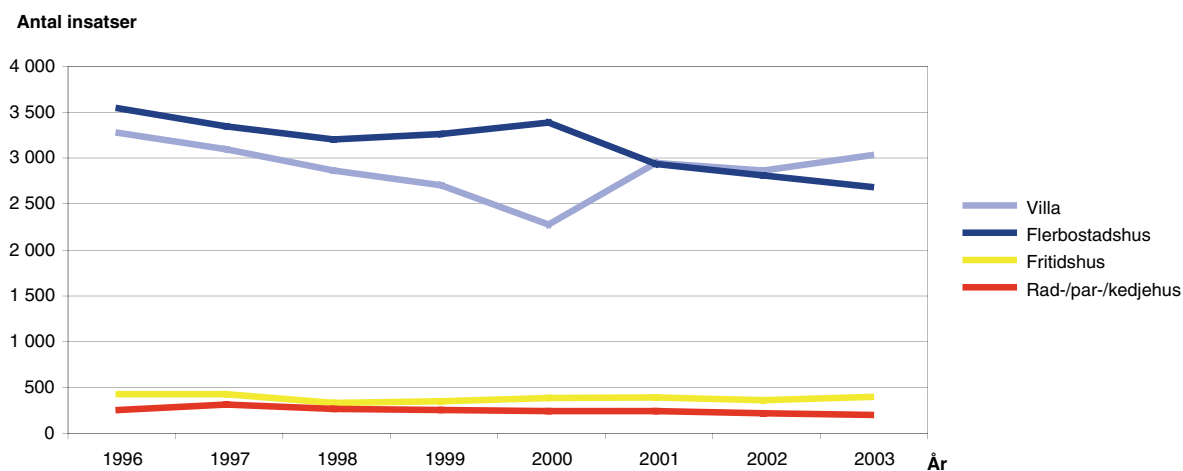
Antalet bränder i *villa* har haft en negativ utveckling de senaste åren. Sedan lägstanoteringen 2000 har antalet utryckningar till bränder i *villa* ökat med 34 procent.

Tvärtom är det för bränder i *flerbostadshus*. Den nedåtgående trenden håller i sig och sedan 1996 har antalet utryckningar till bränder i flerbostadshus minskat med 24 procent.

Under 2003 var antalet bränder i *villa* 2 996 och i *flerbostadshus* 2 652. Diagram 8 visar hur antalet bränder fördelat sig mellan de olika bostadstyperna.

Diagram 8

Antal räddningsinsatser, brand i bostad, per bostadstyp, riket, 1996-2003

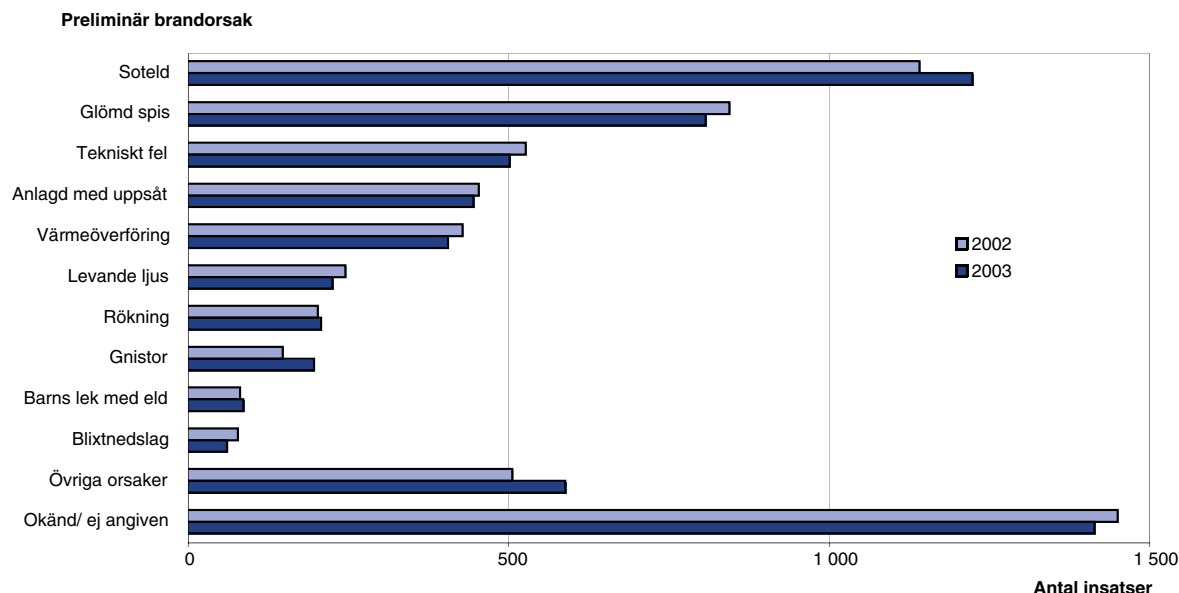

Källa: Insatsstatistik 1996-2003, Räddningsverket.

Diagram 9 visar de vanligaste brandorsakerna vid bostadsbränder. Med brandorsak avses här den handling eller kemisk/fysiska process som gjorde att branden uppstod. Vid vissa bränder har räddningsledaren svårt att bedöma den egentliga orsaken till branden, varför drygt var femte brandorsak rapporteras som *okänd*.

Diagram 9

Antal räddningsinsatser, brand i bostad, per preliminär brandorsak, riket, 2002-2003

Totalt antal räddningsinsatser brand i bostad 2002 = 6 123, 2003 = 6 181

Källa: Insatsstatistik 2002-2003, Räddningsverket.

Att studera enbart diagram 9 ovan ger endast en övergripande bild av orsaksfördelningen. Möjligheterna att göra fördjupade analyser är många. *Soteld* är den klart vanligaste brandorsaken vid bostadsbränder, men studeras till exempel enbart allvarligare bränder som släckts utanför startföremålet har orsakerna *anlagd med uppsåt*, *värmeöverföring*, *tekniskt fel* och *glömd spis* varit de mest frekventa under de fem senaste åren. Orsakerna kan också skilja sig kraftigt mellan olika typer av kommuner. I glesbygds- och landsbygdskommuner är *soteld* den dominerande orsaken. I större kommuner är det bränder *anlagda med uppsåt* eller *glömd spis* som är vanligast förekommande.

Brand i allmän byggnad

Under 2003 larmades räddningstjänsten till 1 832 bränder i *allmän byggnad*. Det är en liten ökning från föregående år då den lägsta noteringen gjordes, 1 712 bränder. De mest drabbade objekten var precis som tidigare *skolor* och byggnader för *åldringsvård* och *handel*. Orsaksbilden skiljer sig väsentligt från bostadsbränder. Här är den vanligaste brandorsaken *anlagd med uppsåt*.

Brand i industri

Under 2003 gjordes 1 267 räddningsinsatser till bränder i *industri*. *Industri* är den enda objektgrupp som har färre larm under 2003 jämfört med 2002. De vanligaste brandsorsakerna för industribränder är *värmeöverföring* och *tekniskt fel*.

Med hjälp av statistik om antal fastigheter som finns av olika industrityper går det att ta fram uppskattningar på hur sannolikt det är med olika typer av industribränder. I tabell 3 redovisas antal insatser dividerat med antal fastigheter för åren 1996-2003. Där framgår bland annat att sannolikheten för brand i fastigheter med *kemisk industri* är betydligt större än för övriga industriobjekt. Noterbart är också att antal insatser dividerat med antal fastigheter är mycket stabilt över de åtta åren och således verkar utgöra en bra uppskattning på sannolikheten för brand i olika industriobjektstyper.

Tabell 3

Antal räddningsinsatser, brand i industri, dividerat med antal industrifastigheter per objektstyp, riket, 1996-2003

Industriobjektstyp	Antal fastigheter	Antal bränder dividerat med antal fastigheter								
		2003	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Industrihotell	1 165	0,05	0,04	0,05	0,04	0,05	0,04	0,04	0,05	0,04
Kemisk industri	648	0,17	0,17	0,16	0,17	0,17	0,17	0,17	0,14	0,14
Livsmedelsindustri	1 474	0,04	0,06	0,06	0,05	0,07	0,06	0,05	0,05	0,05
Metall/maskin	6 654	0,05	0,06	0,05	0,05	0,06	0,05	0,05	0,05	0,05
Textil/beklädnad	621	0,03	0,04	0,04	0,04	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02
Trävaruindustri	3 748	0,08	0,08	0,07	0,07	0,06	0,06	0,06	0,07	0,06
Annan tillverkning	10 093	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03
Reparationsverkstad	6 155	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Lager	10 777	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01

Källa: *Insatsstatistik 1996-2003, Räddningsverket.*

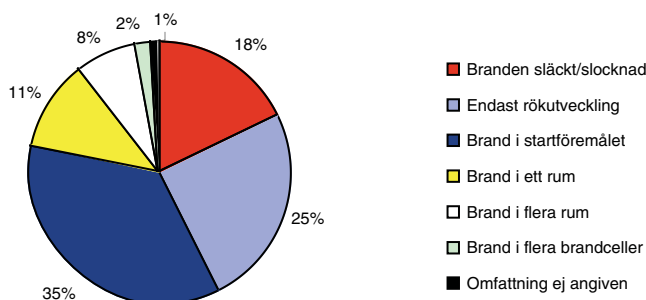
Antal fastigheter från *Fastighetstaxeringsregistret 2003-01-01.*

Brandens omfattning

I insatsrapporten gör den ansvarige räddningsledaren en uppskattning på brandens storlek vid räddningstjänstens ankomst. I diagram 10 visas fördelningen på dessa olika kategorier för insatser från 1997-2003.

Diagram 10

Brandens omfattning vid räddningstjänstens ankomst, riket, 1997-2003

Totalt antal räddningsinsatser brand i byggnad, 1997 = 12 290, 1998 = 11 166, 1999 = 11 186, 2000 = 10 826, 2001 = 10 981; 2002 = 10 735; 2003 = 11 050

Källa: *Insatsstatistik 1997-2003, Räddningsverket.*

Skadeomfattning

Dödsbränder

Under hela 1990-talet har mellan 100 och 150 personer per år omkommit till följd av brand, med undantag för 1998, då siffran var betydligt högre på grund av branden i Göteborg där 63 ungdomar miste livet.

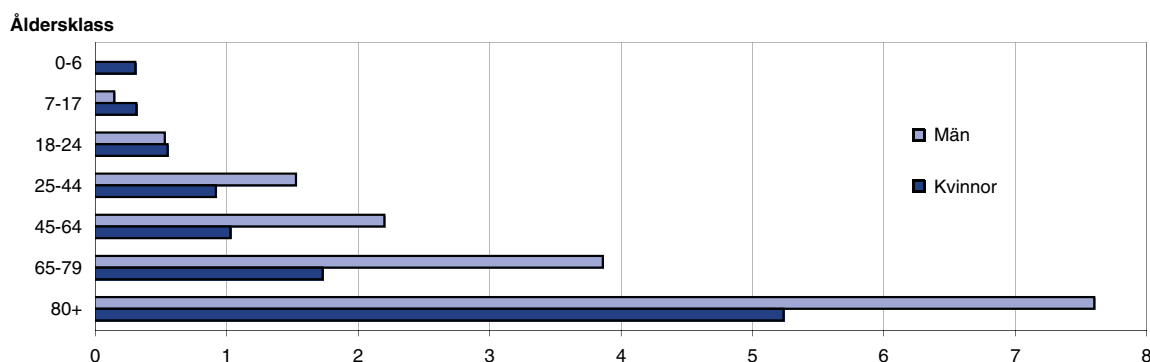
Räddningsverket samlar sedan 1999 information från räddningstjänsterna, polisen och Rättsmedicinalverket om alla bränder med omkomna eller svårt skadade människor. Räddningstjänsten i flertalet av landets kommuner har genom en intresseanmälan åtagit sig att följa upp alla sådana bränder och fylla i en särskild blankett. Sedan 1999 har Räddningsverket med hjälp av denna uppgiftsinsamling kunnat ge en säkrare uppskattning av det antal människor som årligen omkommer i bränder. Under 2003 inträffade 117 dödsbränder med sammanlagt 134 omkomna människor. Motsvarande siffror för 2002 var 126 dödsbränder med 137 omkomna.

De flesta dödsbränder, cirka 80 procent under 2003, inträffar i bostäder. Med hjälp av åtta års insatsstatistik och fem års uppgifter från räddningstjänst, polis och rättsmedicinska institutonen går det också att studera vilka brandorsaker som varit de mest frekventa vid dödsbränder. Såväl insatsrapporter som utredningar visar att *rökning* är den mest frekventa orsaken. Under 2003 omkom 27 personer till följd av *rökning*. Även efter utredningsarbetet kvarstår ett antal dödsfall där brandorsaken är *okänd*, 23 personer under 2003. Utredningarna visar också att de vanligaste startutrymmena vid dödsbränder i bostad är *sovrum*, *vardagsrum* och *kök* med 27, 25 respektive 15 konstaterade dödsfall under 2003.

Insamlingen av uppgifter kring alla dödsbränder möjliggör också en kvalitetsbestämning av de uppgifter som långt tidigare inlämnats via räddningstjänstens insatsrapport. Det visar sig vid en detaljgranskning av uppgifterna att fler människor omkom vid bränder än de 92 som rapporterades i insatsrapporter under 2003. Observera att räddningsledaren har följt anvisningarna i insatsrapporten, där det anges att en människa ska definieras som svårt skadad om räddningsledaren inte med säkerhet vet att den har omkommit. Dödsfallet kan inträffa någon vecka efter själva branden. Ibland händer det också att människor omkommer i bränder som inte räddningstjänsten kallats till över huvudtaget.

Diagram 11

Omkomna vid bränder, antal döda per 100 000 invånare, 2003

Källa: Dödsbränder 2003, Räddningsverket.

Med hjälp av utredningarna kan i de flesta fall offrens ålder och kön bestämmas. I diagram 11 visas hur stor risken att omkomma i bränder är för olika åldersgrupper och kön.

Diagrammet visar bland annat att äldre människor löper betydligt större risk än övriga åldersgrupper. För en mer detaljerad redovisning av dödsbränder, se rapporten *Dödsbränder 2003* (Best nr I99-101/04).

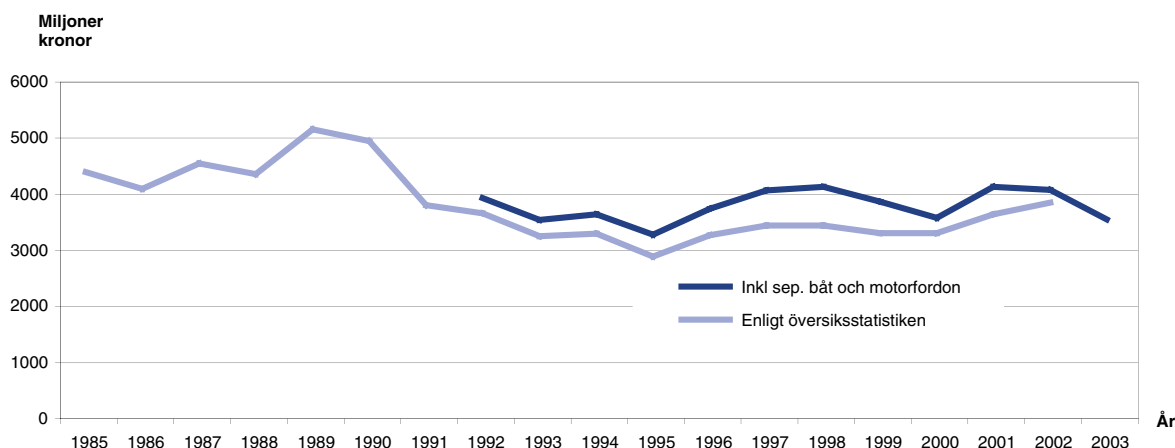
Egendomsskador

Sveriges Försäkringsförbund producerar statistik över de skador och skadekostnader som uppstår i samband med bland annat bränder. Statistiken är baserad på de uppgifter som de i förbundet medverkande försäkringsbolagen rapporterar och har således inte någon direkt koppling till de räddningsinsatser som utgör grunden för Räddningsverkets statistik. Det är viktigt att komma ihåg att Försäkringsförbundets skadebelopp inte mäter den totala skadekostnaden. En del privatpersoner låter bli att teckna hemförsäkringar. Dessutom ordnar vissa stora företag försäkringsskydd på annat sätt än via de försäkringsbolag som medverkar i Försäkringsförbundets statistikproduktion och några bolag på den svenska marknaden rapporterar inte till Försäkringsförbundet. Även om en försäkring finns står försäkringstagaren själv för en del av skadekostnaden genom självriskan.

Försäkringsförbundet redovisar två sammanställningar över de skadebelopp som betalats ut av de bolag som medverkar i statistikproduktionen. Den beräknade kostnaden som sedan 1985 presenteras i den så kallade Översiktsstatistiken omfattar ej båt-, rese- och specialförsäkringar. Från och med 1992 har Försäkringsförbundet gjort en särskild beräkning av den uppskattade skadekostnaden som även omfattar brandskador i separata båt- och motorfordonsförsäkringar. Översiktsstatistiken visar att skadebeloppen minskat med cirka 20 procent sedan 1989 då den hittills högsta siffran noterades.

Diagram 12

Försäkringsbolagens skadebelopp i 2003 års penningvärde, 1985-2003

Källa: Sveriges Försäkringsförbund.

För att studera effekter av olika åtgärder för att minimera ekonomiska förluster på grund av brand är det av central betydelse att kunna koppla det nedbrunna/förstörda egendomsvärdet till den insatsrapport som beskriver räddningstjänstens insats vid branden. Dessa värden har dock inte Räddningsverket tillgång till.

Försäkringsförbundet presenterar statistik över alla storbränder (bränder med skadebelopp överstigande 1,5 miljoner kronor). Tabell 4 visar en förteckning över de storbränder under 2003 som beräknas ge upphov till de största skadebeloppen (skadebelopp inkluderar egendom och lösöre samt avbrott i verksamheten).

Tabell 4

De största ekonomiska förlusterna på grund av brand, rapporterade till försäkringsbolagen, 2003

Datum	Ort	Försäkringstagare	Riskslag	Orsak	Skadebelopp (k SEK)
4 mar	Södertälje	Svenska Volkswagen AB	Mekanisk verkstad, bilverkstad m fl.	Okänd	48 597
19 jun	Strängnäs	Åkers Sweden AB	Gjuteri, järn- och metallverk	Okänd	46 000
22 feb	Ängelholm	Koeningsregg Automotiv AB	Övriga diverse risker	El-apparater och övr. el-anordn.	39 000
4 aug	Karlskoga	Björn Håkan Hallström m fl	Detaljhandel	Okänd	36 430
29 jun	Strömstad	Nordby köpcenter m fl	Detaljhandel	Anlagd brand	21 807
22 feb	Ängelholm	Femklövern Fastighetsförvaltning HB	Övriga diverse risker	El-apparater och övr. el-anordn.	17 000
23 maj	Göteborg	Jan Borkull	Bostad i flerbostadshus och övr. fast.	Okänd	17 000
20 jan	Malmö	Fastigh. AB Kristineberg	Övriga diverse risker	Svetsning och skärning	15 616
31 mar	Norrtälje	Gotröramacken HB (Statoil)	Övriga diverse risker	Anlagd brand	12 993
26 maj	Söderköping	The Dancing Chicken AB	Hotell, pensionat och restaurang	Anlagd brand	12 242
8 nov	Göteborg	Restaurang Valand AB m fl	Hotell, pensionat och restaurang	El-apparater och övr. el-anordn.	12 000
3 apr	Luleå	Luleå Folketshusförening, m fl	Bostad i flerbostadshus och övr. fast.	Okänd	10 900
1 feb	Helsingborg	Jernhusen AB mfl	Övriga diverse risker	Anlagd brand	10 100

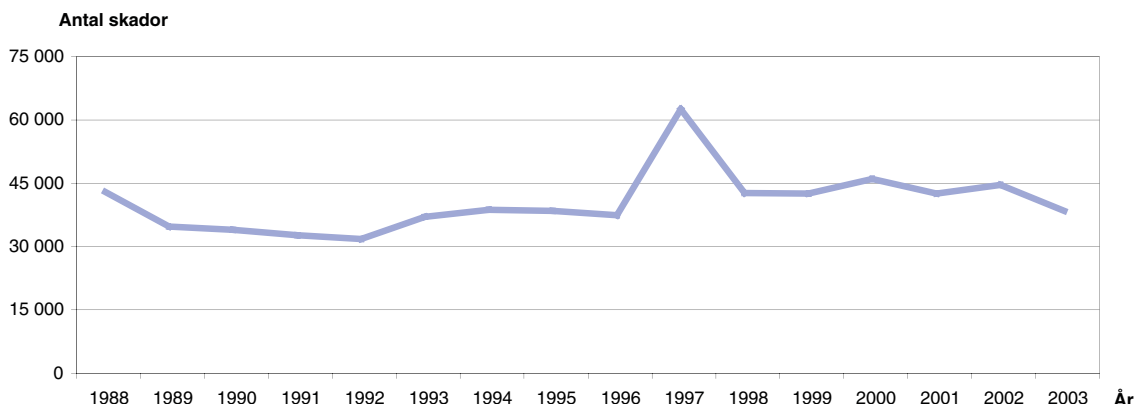
Källa: Sveriges Försäkringsförbund

Antal egendomsskador

För en mer komplett bild av egendomsskador till följd av bränder bör kostnadsutvecklingen i föregående avsnitt ställas i relation till hur antalet skadefall har utvecklats under åren. Försäkringsförbundet har sedan 1988 presenterat den så kallade B1-statistiken där antalet inträffade skador redovisas för olika försäkringsbranscher utifrån brandstiftare och skadeplats. I diagram 13 presenteras totalsiffrorna för samtliga branscher. Året 1997 urskiljer sig som ett år med extremt många skadefall. Det är intressant att notera att brandskadekostnaden inte ökade i motsvarande grad det året. Medelskadekostnaden 1997 var betydligt lägre än normalt.

Diagram 13

Totalt antal brandskador anmälda av försäkringsbolagen, 1988-2003

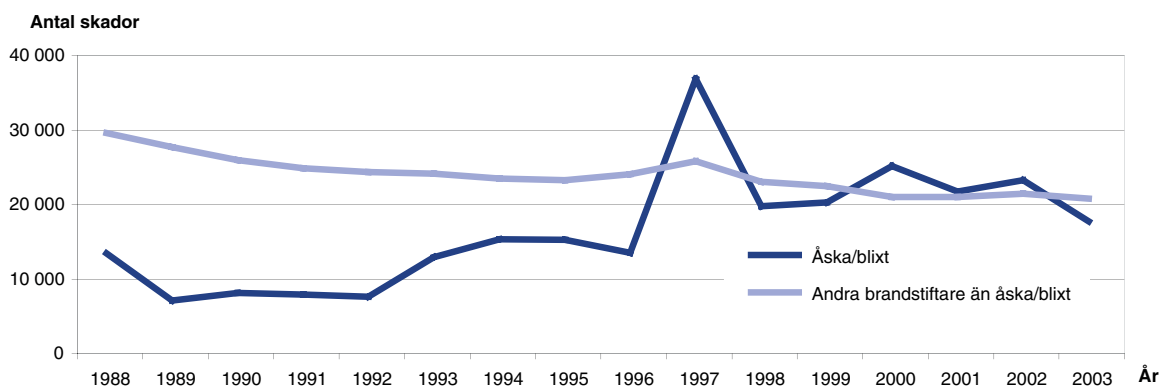

Källa: B1-statistik, Sveriges Försäkringsförbund.

Genom att studera brandstiftare i B1-statistiken framgår det klart att förändringarna till mycket stor del hänger samman med förändringar i gruppen *åska/blixt*. Observera att skador på grund av överspänning inkluderas i gruppen *åska/blixt* även om skadan inte uppkom i samband med ett åskväder. Utvecklingen för gruppen *åska/blixt* redovisas skilt ifrån övriga brandstiftare i diagram 14.

Diagram 14

Antal brandskador anmälda av försäkringsbolagen, brandstiftare åska/blixt respektive övriga brandstiftare, 1988-2003

Källa: B1-statistik, Sveriges Försäkringsförbund.

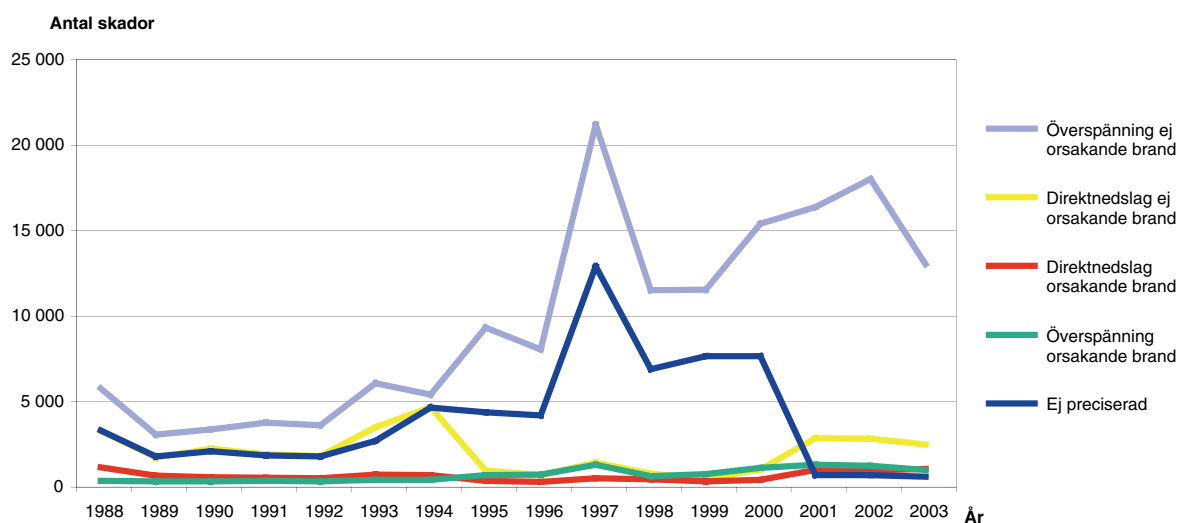

Det är också viktigt att notera att *blixtnedslag* och *överspänning* kan ge upphov till ersättningsberättigade skador utan att en brand uppstått. Sådana skador faller under brandmomentet enligt försäkringsvillkoren oavsett om det har börjat brinna som en följd av händelsen eller inte.

En del försäkringsbolag lämnar underlag till Försäkringsförbundet med enskilda brandstiftare (B-1 brandstiftare kod 71-74) där det framgår om en brand uppstått. Enligt denna indelning orsakades brand vid endast 1 712 av 17 296 skadetillfällen under 2003. Utvecklingen för enskilda brandstiftare i gruppen *åska/blixt* redovisas i diagram 15.

Diagram 15

Antal brandskador anmälda av försäkringsbolagen, brandstiftare åska/blixt, 1988-2003

Källa: B1-statistik, Sveriges Försäkringsförbund.

Räddningstjänstens åtgärder

De vanligaste åtgärderna vid byggnadsbränder är någon form av *brandgasventilation*, *invändig släckning* och *rökdykning*. Observera att räddningstjänsten ofta utför flera olika åtgärder under en och samma insats.

Tabell 5

Räddningstjänstens åtgärder, brand i byggnad, riket, 2003

Åtgärd	Antal insatser med åtgärd per objektstyp				
	Allmän byggnad	Bostad	Industri	Andra byggnader	Totalt
Dörrforcering	121	564	61	123	869
Invändig släckning	446	2 270	472	570	3 758
Släckning från marken	266	1 086	258	923	2 533
Släckning från högfordon	56	254	76	51	437
Inträngning från högfordon	11	60	10	6	87
Brandgasventilation	900	2 979	528	459	4 866
Skydd av närliggande objekt	38	183	60	238	519
Skjutning/punktering av gasflaskor		1	7	7	15
Avstängning av gas/el	65	265	68	94	492
Rökdykning	422	1 868	349	496	3 135
Annat	219	1 172	113	71	1 575

Av totalt 11 050 räddningsinsatser i brand i byggnad gjordes 1 895 utan speciell åtgärd av räddningstjänsten.

Källa: *Insatsstatistik 2003, Räddningsverket.*

Räddningstjänsten utförde under året någon form av livräddning vid 182 insatser. Tabell 6 visar vilken livräddningsmetod som använts vid olika insatser samt hur många personer som räddats med hjälp av de olika metoderna. Observera att en eller flera olika metoder kan ha använts vid en och samma insats. Summan av antalet insatser stämmer därför inte med summan av värdena i tabell 6. Observera också att uppgifterna bygger på räddningsledarens bedömning i samband med räddningsinsats. Det är naturligtvis svårt att veta hur de räddade personerna hade klarat sig utan räddningstjänstens insats. Värdena måste därför tolkas med viss försiktighet.

Tabell 6

Livräddning av räddningstjänsten, brand i byggnad, riket, 2003

Livräddningstyp	Antal insatser	Antal livräddade personer
Rökdykning, räddningsmask användes	49	86
Rökdykning, räddningsmask användes ej	103	164
Undsättning via högfordon	25	37
Annan metod	15	32

Källa: *Insatsstatistik 2003, Räddningsverket.*

Räddningsmask - tillfälligt andningsskydd för undsättning av personer i rökfyllda lokaler.

Automatiska brandlarm

För första gången sedan 1998 minskar antalet uttryckningar till *automatlarm, ej brand*. Med 33 077 insatser är det dock fortfarande den överlägset största uttryckningsorsaken och motsvarar nästan 36 procent av det totala antalet insatser. I relation till det totala antalet inkommande larm från automatlarm möts räddningstjänsten i genomsnitt av brand eller brandtillbud vid knappt 4 procent av fallen. I tabell 7 framgår hur larmen från automatlarmen fördelar sig på olika objekt avseende brand eller ej brand för 2003.

Tabell 7

Insatser larmade av automatlarm, brand respektive ej brand, riket, 2003

Objektstyp	Antal larm genom automatlarm			Andel brand
	Brand	Ej brand	Totalt	
Allmän byggnad				
Handel	49	1 944	1 993	2,5%
Sjukhus	45	1 578	1 623	2,8%
Kriminalvård	10	219	229	4,4%
Åldringsvård	157	3 828	3 985	3,9%
Förskola	5	297	302	1,7%
Psykiatrisk vård	27	472	499	5,4%
Övrig vårdbyggnad	105	2 050	2 155	4,9%
Teater/biograf/museum	18	931	949	1,9%
Idrottsanläggning	11	608	619	1,8%
Kyrka/motsvarande	4	414	418	1,0%
Restaurang/danslokal	12	510	522	2,3%
Hotell/pensionat	36	1 737	1 773	2,0%
Elevhem/studenthem	11	330	341	3,2%
Försvarsbyggnad	1	147	148	0,7%
Skola	136	4 081	4 217	3,2%
Fritidsgård	4	111	115	3,5%
Förvaltningsbyggn./kontor	50	1 963	2 013	2,5%
Kommunikationsbyggnad	13	404	417	3,1%
Totalt allmän byggnad	694	21 624	22 318	3,1%
Industri				
Industrihotell	11	426	437	2,5%
Metall-/maskinindustri	152	2 137	2 289	6,6%
Kemisk industri	44	1 222	1 266	3,5%
Livsmedelsindustri	21	1 067	1 088	1,9%
Textil-/bekläd. industri	3	124	127	2,4%
Lager	17	933	950	1,8%
Trävaruindustri	78	1 080	1 158	6,7%
Annan tillverkn. ind	134	1 930	2 064	6,5%
Reparationsverkstad	4	136	140	2,9%
Totalt industri	464	9 055	9 519	4,9%
Övriga byggnader	101	2 398	2 499	4,0%
Totalt alla byggnader	1 259	33 077	34 336	3,7%

Källa: *Insatsstatistik 2003, Räddningsverket.*

Av tabell 8 framgår vid hur många bränder där larm om branden först inkommit till räddningstjänsten via ett automatiskt brandlarm. Sett över alla byggnader kommer vart tionde larm först från en automatisk brandlarmläggning. Andelen skiljer sig kraftigt mellan olika objektstyper. Vid *allmän byggnad* inkommer larmen om bränder i 38 procent av fallen från automatlarm och för *industrier* i 37 procent av fallen. Vid olika typer av *vårdanläggning* och *sjukhus* kommer över hälften av brandlarmen från automatlarm.

Tabell 8

Andel insatser, brand i byggnad, larmade av automatlarm, riket, 2003

Objektstyp	Brand i byggnad		Andel insatser där larm först inkom från automatlarm
	Totalt antal bränder	Antal insatser där larm först inkom från automatlarm	
Allmän byggnad			
Handel	247	49	20%
Sjukhus	77	45	58%
Kriminalvård	25	10	40%
Åldringsvård	250	157	63%
Förskola	51	5	10%
Psykiatrisk vård	47	27	57%
Övrig vårdbyggnad	167	105	63%
Teater/biograf/museum	51	18	35%
Idrottsanläggning	55	11	20%
Kyrka/motsvarande	23	4	17%
Restaurang/danslokal	140	12	9%
Hotell/pensionat	90	36	40%
Elevhem/studenthem	40	11	28%
Försvarsbyggnad	6	1	17%
Skola	355	136	38%
Fritidsgård	43	4	9%
Förvaltningsbyggn./kontor	131	50	38%
Kommunikationsbyggnad	34	13	38%
Totalt allmän byggnad	1 832	694	38%
Industri			
Industrihotell	52	11	21%
Metall-/maskinindustri	358	152	43%
Kemisk industri	88	44	50%
Livsmedelsindustri	68	21	31%
Textil-/bekläd. industri	12	3	25%
Lager	88	17	19%
Trävaruindustri	235	78	33%
Annan tillverkn. ind	293	134	46%
Reparationsverkstad	73	4	6%
Totalt industri	1 267	464	37%
Övriga byggnader	7 951	101	1%
Totalt alla byggnader	11 050	1 259	11%

Källa: *Insatsstatistik 2003, Räddningsverket.*

Uppgifterna om vad som orsakar de onödiga larmen är för hela riket mycket osäkra eftersom orsaken vid var tredje insats rapporteras som *okänd*. Bland de orsaker som anges är *hantverkare, rök från matlagning* och *ånga* de vanligast förekommande. En mera fullständig bild av orsaksfördelningen ges i tabellbilagans *tabell 113*.

Automatiska släcksystem

Automatiska släcksystem har som sitt primära syfte att begränsa eller släcka en brand. Av de 11 050 *brand i byggnad* som föranledde räddningsinsatser angav räddningsledaren att *automatiska släcksystem* fanns vid 438 insatser. Totalt kunde dessa medverka till att begränsa eller släcka bränderna vid 136 tillfällen.

Brand ej i byggnad

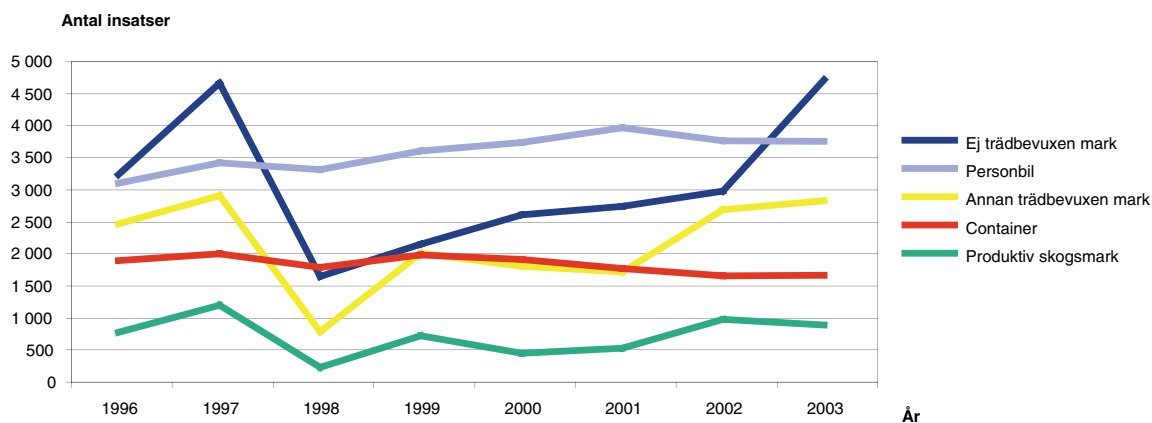
Var och varför uppstår bränder?

I insatsrapporten redovisas vad som brinner vid bränder som inträffar i annat än byggnader. Totalt kallades räddningstjänsten till 18 066 sådana bränder under 2003. Det är en klar ökning jämfört med perioden 1999-2002, då antalet bränder i medeltal uppgick till 14 977. Se *tabell 119* i tabellbilagan för en detaljerad redovisning av vad som har brunnit under 2003.

Bränder i skog och mark är till stor del väderberoende och därför svåra att jämföra och värdera från år till år. Diagram 16 ger en bild av hur många insatser räddningstjänsten gjorde till de vanligaste objektstyperna.

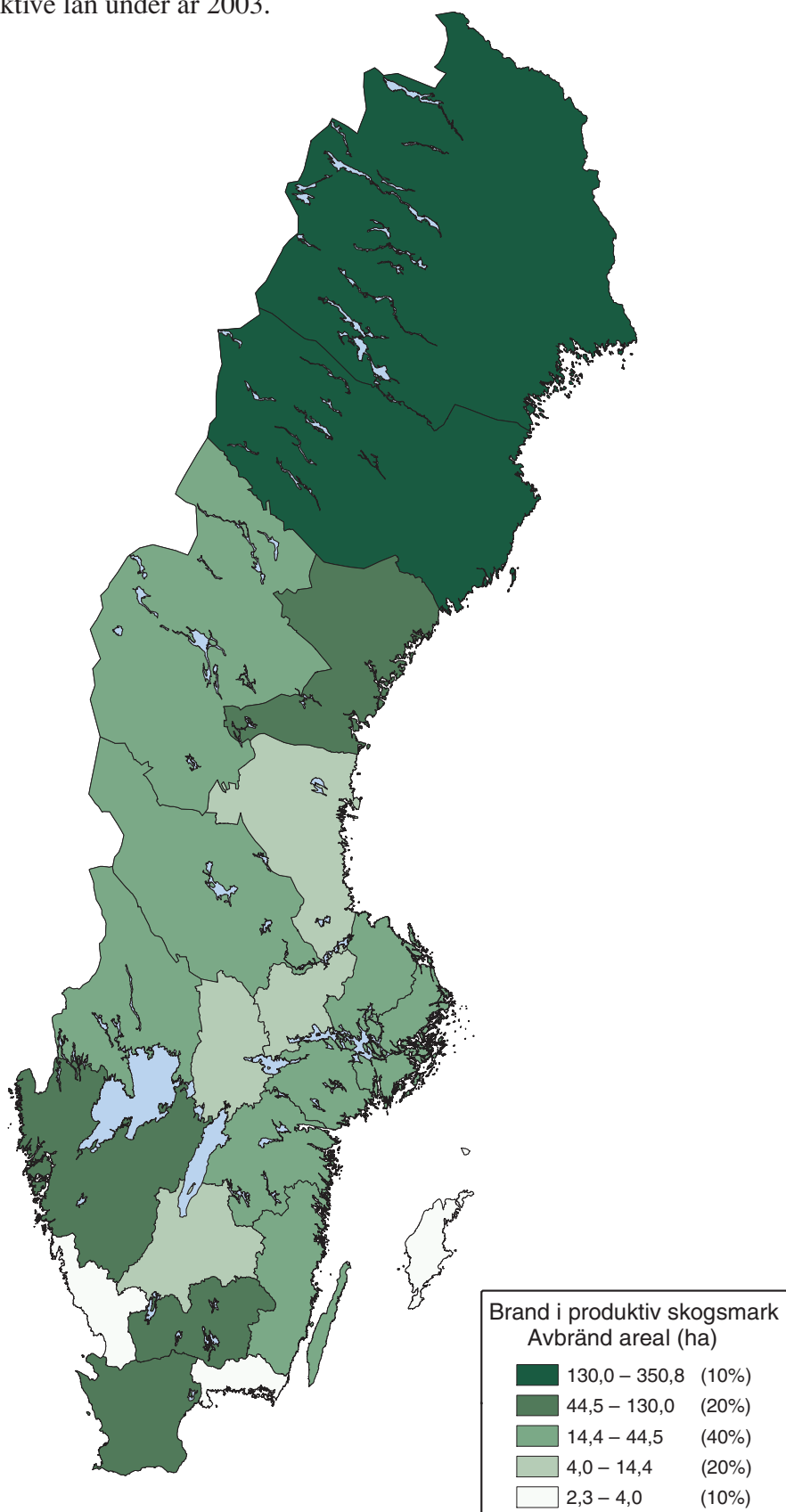
Diagram 16

Antal räddningsinsatser, per brandobjekt, riket, 1996-2003

Källa: *Insatsstatistik 1996-2003, Räddningsverket.*

Kartan visar hur många hektar *produktiv skogsmark* som brunnit i respektive län under år 2003.

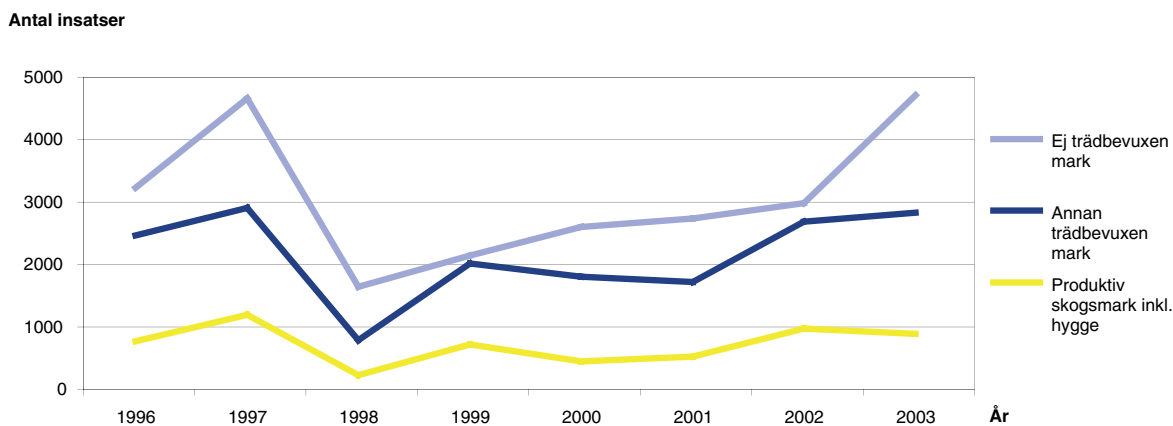
Källa: *Insatsstatistik 2003, Räddningsverket.*

Bränder i skog och mark

Nästan varannan *brand ej i byggnad* är en brand i skog och mark. Kartan på föregående sida visar hur stor areal *produktiv skog* som har brunnit i de olika länen under 2003. Antalet räddningsinsatser till bränder i skog och mark varierar kraftigt mellan olika år beroende på de väderförhållanden som råder. I diagram 17 visas hur dessa insatser varit fördelade under de åtta senaste åren. De flesta insatser avser bränder i *ej trädbevuxen mark*. Förhållandevis få insatser har genomförts i *produktiv skogsmark*.

Diagram 17

Antal räddningsinsatser, bränder i skog och mark, riket, 1996-2003

Totalt antal räddningsinsatser, bränder i skog och mark, 1996 = 6 186, 1997 = 8 434, 1998 = 2 494, 1999 = 4 694, 2000 = 4 650, 2001 = 4 774, 2002 = 6 421, 2003 = 8 071

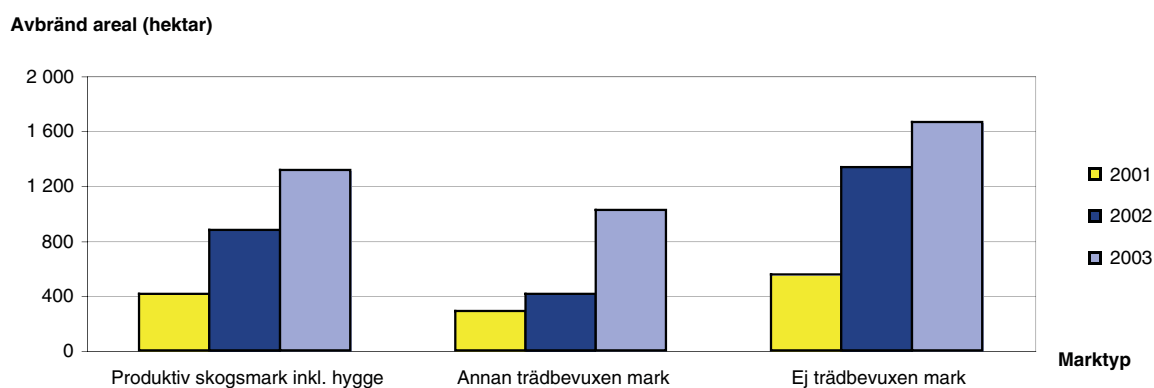
Källa: Insatsstatistik 1996-2003, Räddningsverket.

Studeras den avbrända arealen från bränderna blir fördelningen annorlunda. Då är det vanligtvis bränder i *produktiv skogsmark* som står för den största delen. Under de två senaste åren har dock den totala avbrända arealen för *ej trädbevuxen mark* ökat och varit något större än *produktiv skogsmark*. Det är bland annat en följd av att antalet bränder i *ej trädbevuxen mark* ökat de åren. Räddningstjänsten rycker ut ungefär fem gånger så ofta till bränder i *ej trädbevuxen mark* som till *produktiv skogsmark*. I diagram 18 jämförs den avbrända arealen för de olika marktyperna. Att göra en exakt bedömning av den avbrända arealen vid en insats är svårt varför siffrorna bör tolkas med viss försiktighet.

Diagram 18

Avbränd areal, räddningsinsatser vid bränder i skog och mark, riket, 2001-2003

Totalt avbränd areal, bränder i skog och mark, 2001 = 1 253, 2002 = 2 624, 2003 = 4 002

Källa: Insatsstatistik 2001-2003, Räddningsverket.

Trafikolyckor

Var och när kallas räddningstjänsten?

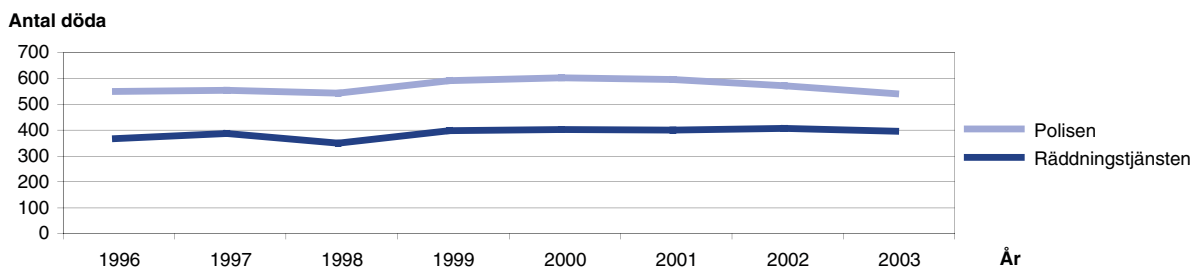
Räddningstjänsten kallas allt oftare till olyckstypen *trafikolycka*. Under 2003 gjordes totalt 12 233 insatser vilket exempelvis kan jämföras med 1996 då det gjordes motsvarande 7 530 insatser. Av dessa utgjordes 11 988 av vägtrafikolyckor, varav 6 475 med personskador. Det är främst *personbilar* som är inblandade i de trafikolyckor räddningstjänsten kallas till. Övriga trafikolyckor är olyckor med spårvagnar, tåg, tunnelbanetåg, flygplan, fartyg, båt med mera. (se tabell 122 i tabellbilagan).

Skadeomfattning

Vägverket uppskattar att 529 personer omkom i vägtrafikolyckor och 4 664 skadades svårt under 2003. Vid de trafikolyckor som föranlett räddningsinsatser omkom 382 personer och 1 718 skadades svårt. Skillnaden i antalet döda beror dels på att räddningstjänsten redovisar omkomna endast om dödsfallet varit känt för räddningsledaren vid ifyllandet av rapporten, dels att räddningstjänsten inte kallas till alla trafikolyckor (diagram 19).

Diagram 19

Antal döda vid trafikolyckor, rapporterade av polisen respektive räddningstjänsten, riket, 1996-2003

Källa: *Insatsstatistik 1996-2003, Räddningsverket; Vägverket.*

Räddningstjänstens åtgärder

Räddningstjänsten behandlade 5 960 personer för akuta skador vid *trafikolycka* under 2003. Precis som antalet utryckningar till trafikolyckor så har antalet personer som behandlas för akuta skador ökat markant. Jämfört med 1996 behandlades mer än dubbelt så många personer för akuta skador. Fixering av nacke och rygg är den vanligaste åtgärden.

Räddningstjänsten har en viktig roll när det gäller *losstagning* av fastklämda personer/djur vid *trafikolyckor*. Losstagningen är ofta en förutsättning för att sjukvårdens personal ska kunna påbörja den medicinska behandlingen. Totalt genomfördes *losstagning* vid 2 091 tillfällen under 2003. Detta innebär att *losstagning* utförs vid ungefär var sjätte räddningsinsats till *trafikolycka*. Vid en och samma räddningsinsats kan mer än en losstagningsmetod användas, vilket medför att summan av antal insatser i tabell 9 blir större än totala antalet insatser med *losstagning*.

Tabell 9

Losstagning vid trafikolyckor, riket, 1999-2003

Losstagning av räddningstjänsten med	Antal insatser				
	1999	2000	2001	2002	2003
Enkla verktyg (muskelkraft)	813	1 042	1 058	1 142	1 174
El/hydraul/motordrivna verktyg	766	824	844	920	896
Lyftkuddar	40	28	31	34	23
Annan	120	117	164	155	146
Antal insatser med losstagning	1 575	1 871	1 937	2 097	2 091

Källa: *Insatsstatistik 1999-2003, Räddningsverket.*

Drunkning-/tillbud

Var inträffar olyckor?

Den kommunala räddningstjänsten har ansvar för insatser till drunkningsolyckor och tillbud vid vattendrag, kanaler, hamnar och andra insjöar än i Vänern, Vättern och Mälaren. För övriga områden ansvarar Sjöfartsverket (se avsnittet om statlig räddningstjänst, sjöräddning).

Under 2003 gjorde den kommunala räddningstjänsten 555 insatser till *drunkning-/tillbud*.

Skadeomfattning

Räddningstjänsten kallas inte till alla drunkningsolyckor. Vid de drunkningsolyckor som för- anledde kommunala räddningsinsatser omkom 54 personer och 20 skadades allvarligt. Svenska Livräddningssällskapet följer upp alla drunkningsolyckor. Enligt denna statistik omkom totalt 134 personer, vilket är 15 färre än 2002. Livräddningssällskapet följer även upp olycksorsakerna. Av de 134 omkomna förolyckades 37 personer i samband med bad. 23 personer förolyckades vid småbåtsolyckor, 16 omkom vid isolyckor och resterande 58 omkom på grund av andra orsaker. Av det totala antalet omkomna under 2003 var 87 procent män.

Räddningstjänstens åtgärder

I insatsrapporterna framgår det att räddningstjänsten räddat 32 personer i samband med insatserna och behandlat 66 personer för akuta skador.

Räddningstjänstens *vattendykare* har medverkat vid 49 av räddningsinsatserna. I 186 fall tog brandmän på sig *överlevnadsdräkt*. *Båt* användes vid 149 insatser och *helikopter* vid 26.

Utsläpp av farligt ämne

Olika typer av utsläpp

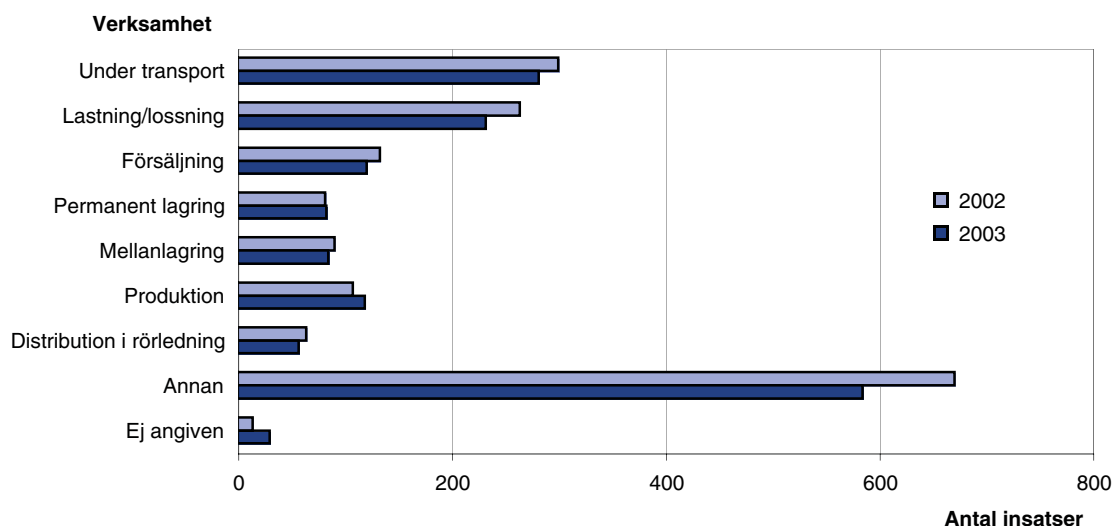
Räddningstjänsten kallades under 2003 till 1 594 *utsläpp av farligt ämne*. I diagram 20 visas hur dessa fördelar sig på olika verksamheter. De flesta utsläpp inträffar *under transport*, främst från *vägfordon* och vid *lastning/lossning*.

Bakom verksamheten *annan* döljer sig bland annat läckage på parkeringsplatser och spill i samband med tankning.

För mer detaljerade uppgifter hur utsläppen fördelar sig per verksamhet, se *tabell 125*, i tabellbilagan.

Diagram 20

Antal räddningsinsatser vid utsläpp av farligt ämne, per verksamhet, riket, 2002-2003

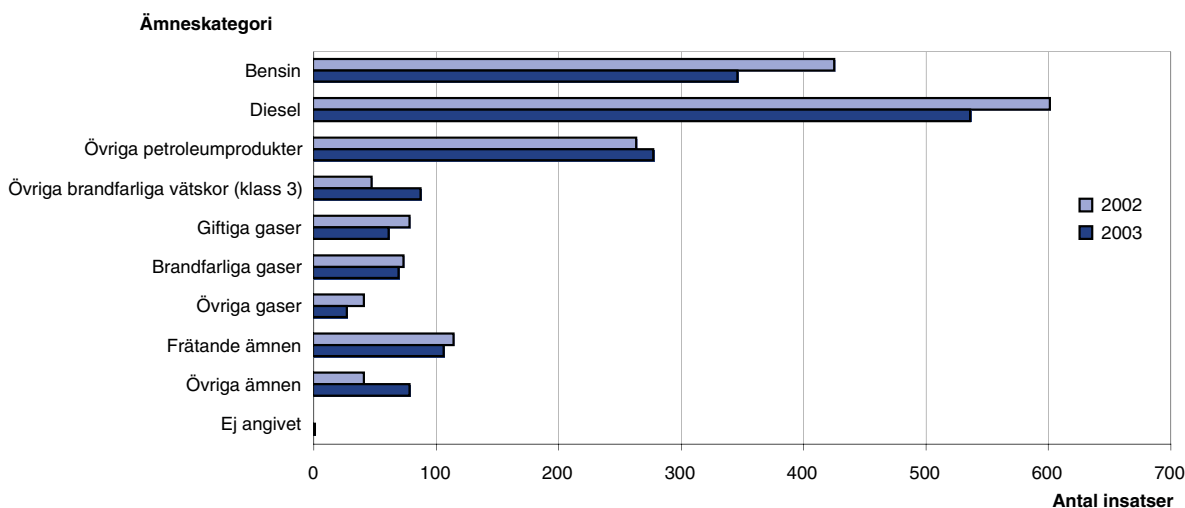
Källa: *Insatsstatistik 2002-2003, Räddningsverket.*

Diagram 21 visar att över hälften av alla utsläpp som räddningstjänsten kallas till innehåller bensin eller diesel. Ämneskategorierna i diagrammet är uppbyggda enligt följande:

Bensin	t ex motorbensin och reabensin
Diesel	t ex dieselolja, eldningsolja och flygfotogen
Övriga petroleumprodukter	t ex hydraulolja, motorolja, spillolja och kardanolja
Övriga brandfarliga vätskor	t ex färger och metanol
Giftiga gaser	t ex ammoniak och klor
Brandfarliga gaser	t ex propan och vätgas
Övriga gaser	t ex freon, argon, helium, koldioxid och syre
Frätande ämnen	t ex syror, baser, järntriklorid och natriumhydroxid

Diagram 21

Antal räddningsinsatser vid utsläpp av farliga ämnen, per ämneskategori, riket, 2002-2003

Källa: *Insatsstatistik 2002-2003, Räddningsverket.*

Räddningstjänstens åtgärder

Vid nästan hälften av alla räddningsinsatser som rör utsläpp av farliga ämnen vidtar räddningstjänsten åtgärden *sorption*, uppsugning av den utspillda produkten i något material. Metoden används vid mindre utsläpp av främst olika vätskor. Vid större utspillda mängder samlas produkten i olika former av uppsamlingskärl. Under ogynnsamma förhållanden kan räddningstjänsten tvingas att späda ut den utspillda produkten på platsen istället för att samla in den genom *sorption* eller i kärl. *Utspädning* är en metod som av miljöskäl används restriktivt och utfördes vid 72 tillfällen 2003. Det är likvärdigt med föregående år då *utspädning* utfördes vid 67 tillfällen. *Skumutläggning* används för att minska risken för brand vid läckage av brandfarliga produkter. Även *skumutläggning* används av miljöskäl alltmer restriktivt, 23 tillfällen under 2003. Se *tabell 126* i tabellbilagan för detaljerade uppgifter om vilka åtgärder som vidtas av räddningstjänsten.

Statlig räddningstjänst

Flygräddning

Luftfartsverket ska inom Sveriges sjöterritorium med undantag för vattendrag, kanaler, hamnar och andra insjöar än Väneren, Vättern och Mälaren samt inom svensk flyginformationsregion svara för räddningstjänsten vid flyghaverier. Luftfartsverket ska dessutom utföra förebyggande räddningsinsatser mot skador, när ett flygplan är nödställt eller när fara hotar lufttrafiken.

Luftfartsverket ansvarar också för sökning efter saknade flygplan. Sverige är knutet till ett internationellt övervakningssystem via satellit. Alla svenska flygplan, ej ultralätta, och helikoptrar, ska vara utrustade med nödsändare så att en positionsbestämning kan ges vid nödläge.

Tabell 10a

Inkomna larm till Luftfartsverket per larmtyp, 2001-2003

Larmtyp	2001	2002	2003
Haveri	56	45	40
Varningslarm	304	312	296
Ej avslutad färdplan	193	226	237
Nödsändare	231	201	338
Annan orsak	71	51	71
Totalt	855	835	982
därav civila	-	597	756

Källa: Luftfartsverket, ARCC-Cefyl.

Tabell 10b

Luftfartsverkets räddningsinsatser, 2003

	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Juni	Juli	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Totalt
Antal larm	66	43	68	57	79	132	130	145	94	71	48	49	982
Antal flyginsatser	18	10	18	16	12	20	17	24	25	15	20	8	203
Flygtid (h)	2:05	1:11	7:15	0:49	1:52	0:51	3:53	2:14	4:36	1:56	3:56	1:31	32:09

Källa: Luftfartsverket, ARCC-Cefyl.

Räddningsinsatser vid flyghaverier på land redovisas som kommunal räddningstjänst under trafikolycka. Under 2003 rapporterades nio flygplan som trafikelement, se *tabell 122* i tabellbilagan.

Fjällräddning

Polisen ska inom fjällområdena söka efter den som försvunnit, om det föreligger fara för liv eller allvarlig risk för personens hälsa. Det är även polisens ansvar att i fjällområdena rädda den som råkat ut för en olyckshändelse eller snabbt behöver sjukvård.

Fyra av landets polisdistrikt ansvarar för fjällräddningen. Under 2003 gjordes 216 insatser. Motsvarande siffra för 2002 var 185 insatser. Fjällräddningsinsatser redovisas i tabell 11.

Under 2003 medverkade den kommunala räddningstjänsten i fjällräddning vid endast ett tillfälle.

Tabell 11

Antal utryckningar och nödställda personer, fjällräddning, 2003

Län	Polismyndighet	Totalt		Fjällräddning		Fjällräddning	
		Insatser	Nödställda	25 § ¹⁾		25 § ²⁾	
				Insatser	Nödställda	Insatser	Nödställda
W	Dalarna	27	34	9	15	18	19
Z	Jämtland	110	154	30	66	80	88
AC	Västerbotten	14	22	2	2	12	20
BD	Norrbotten	65	74	17	25	48	49
	Totalt	216	284	58	108	158	176

1) Person som försvunnit under sådana omständigheter att det kan föreligga fara för liv eller allvarlig risk för dennes hälsa.

2) Person som råkat ut för en olyckshändelse eller drabbats av en sjukdom och som snabbt behöver komma under vård eller få annan hjälp.

Källa: Rikspolisstyrelsen.

Sjöräddning

Sjöfartsverket ska inom Sveriges sjöterritorium med undantag för vattendrag, kanaler, hamnar och andra insjöar än Väner, Vättern och Mälaren samt inom Sveriges ekonomiska zon svara för räddningstjänsten när någon hamnat eller kan befaras ha hamnat i sjönöd. Sjöfartsverket kan utöver sina egna fartyg även nyttja resurser från andra myndigheter och från frivilliga organisationer som Sjöräddningssällskapet.

Totalt genomfördes 946 sjöräddningsinsatser under 2003. Utöver dessa tillkommer 83 insatser som är av mer bagatellartad karaktär och inte föranlett någon räddningsinsats. De har heller inte tagits med i tabellerna på nästa sida.

Enligt insatsrapporterna har den kommunala räddningstjänsten medverkat i sjöräddning vid 44 tillfällen under 2003.

Tabell 12

Antal insatser fördelade efter orsaken till ingripandet, 1999-2003

Orsak	1999	2000	2001	2002	2003
Grundstötning	232	223	199	190	187
Maskinhaveri	238	202	212	175	180
Brand	20	16	21	17	13
Utebliven kontakt med land	48	45	42	43	17
Kantring	40	22	35	26	31
Kollision	6	6	6	5	3
Läckage	28	22	19	29	19
Man över bord	16	23	19	17	22
Osäker position	18	17	24	18	11
Drivande båt	51	72	90	64	59
Hårt väder	31	31	60	70	29
Diverse i propellern	29	23	23	22	16
Sjuktransport från fartyg	118	96	96	94	99
Roderhaveri	22	21	23	34	24
Rigghaveri	3	17	20	17	14
Sjunkande	5	11	3	9	7
Annan orsak	38	29	56	61	63
Okänt, falskt, NIL	137	138	152	146	115
Dykolycka	4	8	2	7	6
Bränslebrist	15	11	15	18	12
Isolycka	17	5	6	6	19
Totalt	1 116	1 038	1 123	1 068	946

(NIL = ingenting)

Källa: Sjöfartsverket.

Tabell 13

Antal insatser fördelade på objekt, 1999-2003

Objekt	1999	2000	2001	2002	2003
Handelsfartyg	121	118	104	97	94
Fiskefartyg	28	31	30	28	21
Fritidsbåt	832	779	827	797	700
Tjänstefartyg ¹⁾			4	9	4
Person	47	29	45	54	72
Övrigt	32	38	55	36	27
Okänt	61	48	65	52	33
Totalt	1 121	1 043	1 130	1 073	951

¹⁾ Tjänstefartyg tillkom som objekt 2001.

Insatser för dessa fanns tidigare år under objektet "Övrigt".

Källa: Sjöfartsverket.

Efterforskning av försvunna personer i andra fall

Efterforskning av försvunna personer i andra fall än flygräddning, fjällräddning eller sjöräddning är polisens ansvar. Rikspolisstyrelsens sammanställning redovisas i tabell 14. Den kommunala räddningstjänsten har under 2003 medverkat vid efterforskning vid 22 tillfällen.

Tabell 14

Antal räddningsinsatser av polismyndigheter vid efterforskning av försvunna personer, 1999-2003

Län	Antal räddningsinsatser				
	1999	2000	2001	2002	2003
Stockholm	30	30	35	12	12
Uppsala	6	9	9	7	0
Södermanland	9	15	7	6	5
Östergötland	12	4	5	7	7
Jönköping	7	11	1	3	5
Kronoberg	23	10	9	6	6
Kalmar	4	14	18	18	22
Gotland	0	2	0	1	1
Blekinge	6	2	2	3	7
Skåne	7	5	11	8	8
Halland	6	8	8	8	8
Västra Götaland	31	27	25	23	33
Värmland	3	5	10	6	8
Örebro	17	22	22	23	24
Västmanland	10	4	7	2	11
Dalarna	23	19	30	18	15
Gävleborg	8	15	9	7	10
Västernorrland	8	9	12	7	7
Jämtland	22	15	36	9	8
Västerbotten	20	6	9	3	8
Norrbottn	9	17	20	18	15
Totalt	261	249	285	195	220

Källa: Rikspolisstyrelsen.

Miljöräddning till sjöss

Kustbevakningen ska inom Sveriges sjöterritorium med undantag för vattendrag, kanaler, hamnar och andra insjöar än Väneren, Vättern och Mälaren samt inom Sveriges ekonomiska zon svara för räddningstjänsten, när olja eller andra skadliga ämnen kommit ut i vattnet. De håller även beredskap för och medverkar i insatser vid sjö- och flygräddningstjänst.

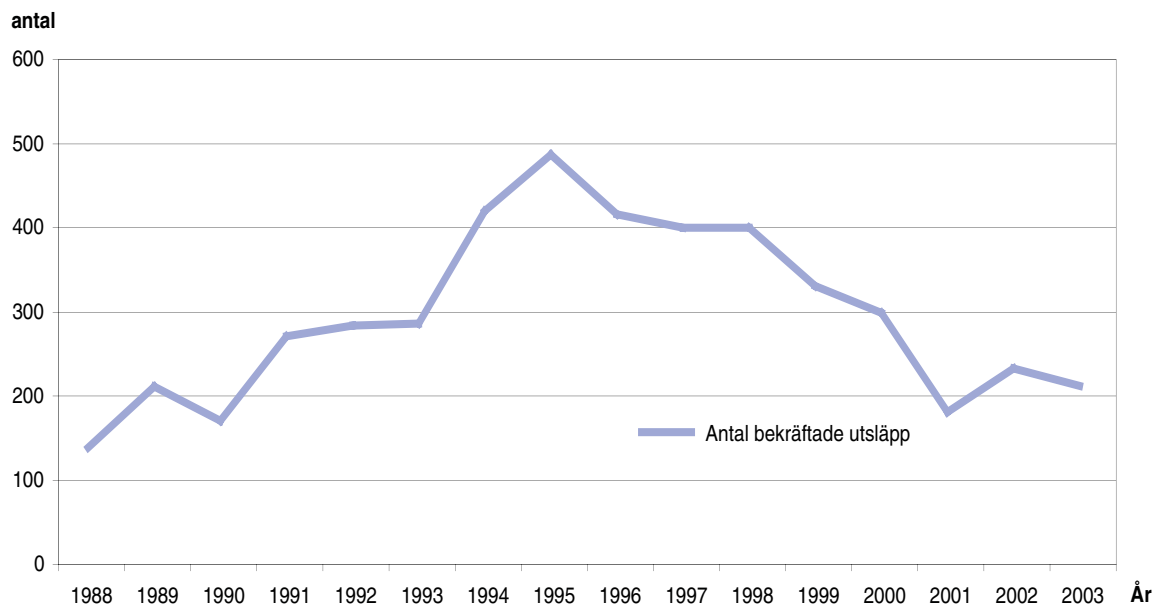
Under 2003 har Kustbevakningen registrerat 207 oljeutsläpp, de flesta vid flygövervakning. Utsläppen till sjöss är i hög grad koncentrerade till de stora fartygsstråken längs väst- och sydkusten samt vidare söder om Öland och öster om Gotland. Detta tyder på att utsläppen till stor del görs av fartyg som passerar svensk ansvarszon på väg till eller från hamnar utanför Sverige. Det kan dock konstateras att den största minskningen av antalet oljeutsläpp de senaste åren skett i dessa farvatten.

Ökningen av antalet utsläpp under 2002 och 2003 jämfört med 2001 (se diagram 22) kan hänföras till hamn- och skärgårdsområden. Kustbevakningen bedömer dock att detta inte innebär någon faktisk ökning av antalet registrerade utsläpp, utan beror sannolikt på en ökad benägenhet från allmänheten och kommunala myndigheter att anmäla sådana utsläpp samt skärpta rapporteringsrutiner inom myndigheten.

Utöver dessa konstaterade utsläpp föreligger sannolikt ett stort mörkertal. Kustbevakningen bedömer att de faktiska utsläppen uppgår till minst det dubbla, både antals- och volymmässigt, då oljerester från fartygsdrift ofta uppblandas med rengörings- eller lösningsmedel så att de löses upp innan Kustbevakningen hunnit upptäcka och registrera utsläppet.

Diagram 22

Utsläpp av olja inom svensk ansvarszon, riket, 1988-2003

Källa: Kustbevakningen.

Arbetet med att komma åt de olagliga oljeutsläppen fortsätter såväl nationellt som internationellt. Ett exempel på nationella åtgärder är den från den 1 februari 2002 gällande ändringen av lagen om åtgärder mot förorening från fartyg innebärande bland annat utvidgad domsrätt och stärkta befogenheter för Kustbevakningen.

Under 2003 bekämpade Kustbevakningen 34 utsläpp. Uppgifterna avseende utsläpp i hamnar är ofullständiga, eftersom hamnar är en del av det kommunala ansvarsområdet. Den kommunala räddningstjänsten har rapporterat 57 utsläpp från fartyg.

Kostnader för räddningstjänst respektive sanering i samband med oljeutsläpp

Kommunen kan enligt 36 § räddningstjänstlagen få statlig ersättning för de kostnader som räddningsinsatser till följd av utflöden av olja eller andra skadliga ämnen i havet, kustvatten eller Väner, Vättern eller Mälaren orsakar. Statlig ersättning utgår för den del av kostnaden som överstiger ett halvt basbelopp, 19 300 kronor för 2003.

Av 65 § räddningstjänstförordningen framgår vidare att om en kommun har haft kostnader för sanering med anledning av sådant utflöde som avses i föregående stycket har kommunen rätt till ersättning av staten för den del av kostnaden som överstiger ett halvt basbelopp. Räddningsverket reglerar kommunens kostnader för räddningstjänst och sanering i samband med oljeutsläpp. Under 2003 betalade Räddningsverket ut drygt 21,6 miljoner kronor. De större saneringsoperationerna 2003 redovisas i tabell 15.

Tabell 15

Saneringsoperationer 2003

Kommun	Månad
Lysekil	mars
Gotland	april
Simrishamn	april
Gotland	maj
Kungälv	september

Källa: Räddningsverket

Räddningsverkets oljeskyddsdepåer har utnyttjats vid två tillfällen under 2003. Sedan den 1 januari 1997 ersätter Räddningsverket Kustbevakningen för kostnader vid bekämpning av oljeutsläpp och utsläpp av andra skadliga ämnen till sjöss. Under år 2003 utbetalades nästan 10 miljoner kronor till Kustbevakningen.